

**WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH
I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH
Z HISTORII W ODDZIAŁACH IV-VIII
2023/2024**

Wyróżnia się wymagania:

- **podstawowe** konieczne do uzyskania oceny dopuszczającej (spełnione mniej niż 50% tych wymagań) oraz oceny dostatecznej (spełniona ponad połowa wymagań)
- **ponadpodstawowe** niezbędne do uzyskania oceny dobrej (wymagania podstawowe + mniej niż 75% ponadpodstawowych) oraz oceny bardzo dobrej (wymagania podstawowe + min. 75% ponadpodstawowych).

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanował wiedzę określoną przez wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, a także potrafi analizować fakty i wyciągać na ich podstawie wnioski, jest bardzo aktywny na lekcjach.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wszystkich wymagań na ocenę dopuszczającą.

Dla uczniów posiadających opinię o dostosowaniu wymagań edukacyjnych lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej wymagania są ograniczane indywidualnie do wskazań.

**Jakub Pieczara
Julia Zięciak**

WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA KLASY IV

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
1. Historia – nauka o przeszłości	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>współczesność, przeszłość, historia, historycy, legenda, baśń, dzieje, archeologia, źródła pisane, źródła materialne</i> – potrafi podać przykłady postaci legendarnych i historycznych – wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki – dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych i wskazuje ich przykłady – porównuje pracę historyków i archeologów – wyjaśnia potrzebę edukacji historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów – wskazuje pozapodręcznikowe przykłady różnych kategorii źródeł historycznych – przedstawia różne efekty pracy naukowców zajmujących się przeszłością – potrafi zaproponować podział źródeł pisanych bądź niepisanych na podkategorie – przedstawia nowoczesne metody badania życia ludzi w przeszłości – ocenia wiarygodność różnego rodzaju źródeł pisanych
2. Historia wokół nas	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>ojczyzna, patriotyzm, tradycja, drzewo genealogiczne, mała ojczyzna</i> – podaje przykłady pamiątek rodzinnych i regionalnych tradycji – przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny – wyjaśnia, czym jest genealogia – wyjaśnia, czym jest patriotyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje lokalne przykłady instytucji dbających o regionalną kulturę i historię – tworzy przewodnik po własnej miejscowości i regionie – przedstawia historyczną genezę regionu oraz wybitne postaci w jego dziejach – charakteryzuje inne regiony państwa polskiego – wyjaśnia znaczenie dbałości o tradycję regionalną – ocenia, w jaki sposób różnorodność „małych ojczyzn” wpływa na bogactwo

	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady postaw i zachowań patriotycznych – wskazuje na mapie Polski własną miejscowość, region, województwo i jego stolicę – charakteryzuje własną „małą ojczyznę” na tle innych regionów 	kulturowe wielkiej
3. Mieszkamy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>mniejszość narodowa, społeczeństwo, symbole narodowe, Polonia, państwo, region, naród</i> – wskazuje na mapie państwo polskie i jego granice – zna poprawną nazwę państwa polskiego – wymienia elementy współtworzące państwo – wymienia najważniejsze czynniki narodotwórcze – przedstawia polskie symbole narodowe – wskazuje na mapie główne krainy historyczno-geograficzne Polski oraz największe miasta – rozróżnia pojęcia „naród” i „społeczeństwo” – przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie świata największe zbiorowości Polonii – rozróżnia mniejszość narodową od etnicznej – wyjaśnia, dlaczego należy szanować inne tradycje narodowe – przedstawia konsekwencje przynależności Polski do UE – omawia genezę polskich symboli narodowych – wyjaśnia pojęcia: <i>emigracja, uchodźcy</i>
4. Czas w historii	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>data, tysiąclecie, wiek, era, okres p.n.e. i n.e., epoka historyczna</i> – umieszcza daty na osi czasu – zamienia cyfry arabskie na rzymskie – porządkuje fakty i epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie – podaje cezury czasowe epok historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje główne epoki historyczne – wyjaśnia okoliczności ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery – podaje przykłady innych rachub mierzenia czasu – wyjaśnia różnicę między kalendarzem juliańskim i gregoriańskim
5. Obliczanie czasu w historii	<ul style="list-style-type: none"> – określa, w którym wieku miało miejsce dane wydarzenie – porządkuje chronologicznie wydarzenia – oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie obu er 	<ul style="list-style-type: none"> – przy określeniu datacji wydarzenia posługuje się sformułowaniami: <i>początek, środek, koniec stulecia, półwiecze, przełom wieków</i> – przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych
6. Czytamy mapę i plan	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>mapa, plan, legenda, symbol, róża wiatrów</i> – odróżnia mapę od planu – przygotowuje proste plany miejscowe – objaśnia symbole legendy mapy – odczytuje z mapy podstawowe informacje – wyjaśnia, czym jest kartografia – wyjaśnia, czym jest skala mapy – rozróżnia mapę geograficzną, polityczną, historyczną 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje i wyciąga wnioski z mapy – przedstawia elementy historii kartografii – wyjaśnia zasadę działania i rolę GPS-u we współczesnej lokalizacji przestrzennej
1. Mieszko I i chrzest Polski	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>plemię, Słowianie, Piastowie</i> – potrafi przytoczyć przykłady legend o początkach państwa polskiego – wymienia legendarnych protoplastów Mieszka – wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska” – wskazuje na mapie rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich – lokalizuje na mapie Gniezno, Poznań oraz inne główne grody w państwie Mieszka I – wyjaśnia okoliczności zawarcia małżeństwa z Dobrawą oraz przyjęcia chrztu przez Mieszka – przedstawia najważniejsze konsekwencje przyjęcia chrztu – opisuje bitwę pod Cedynią 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla państwa polskiego – przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich – określa, jakie informacje może zdobyć historyk dzięki zastosowaniu metody dendrochronologicznej – omawia dokument „Dagome iudex”

2. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>misja, relikwie, cesarz, arcybiskupstwo, koronacja, gród, wojowie</i> – zna wydarzenia związane z datami: 997, 1000, 1002–1018, 1025 – opisuje wygląd i uzbrojenie woja z drużyny książęcej – opisuje przebieg misji św. Wojciecha do Prusów – przedstawia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego – wie, że Bolesław Chrobry był pierwszym królem Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie wizyty Ottona III w Gnieźnie dla państwa polskiego – wyjaśnia znaczenie utworzenia samodzielnej metropolii kościelnej – wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego – ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego
*W średniowiecznym klasztorze	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>duchowieństwo, zakon chrześcijański, mnich, klasztor, reguła zakonna, skrytorium, pergamin</i> – podaje przykłady zakonów chrześcijańskich – charakteryzuje wygląd mnichów – opisuje życie wewnątrz klasztoru – opisuje podstawowe zajęcia duchowieństwa zakonnego w średniowieczu – wyjaśnia, jak należy rozumieć zakonny nakaz „módl się i pracuj” – opisuje wygląd średniowiecznych ksiąg – opisuje wygląd średniowiecznych ksiąg – wymienia najstarsze zakony na ziemiach polskich – wyjaśnia, w jaki sposób zakony przyczyniły się do rozwoju rolnictwa na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wkład duchowieństwa w średniowieczną kulturę – wyjaśnia znaczenie ksiąg i książek dla rozwoju wiedzy i nauki – wskazuje przykłady lokalizacji najstarszych budowli zakonnych na ziemiach polskich – wyjaśnia, jakie są związki między mnichami a nauką historyczną
3. Polska Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>dynastia, ucztą u Wierzyńka, uniwersytet</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1364, 1370 – opisuje wygląd średniowiecznego zamku – wyjaśnia powiedzenie: <i>Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i> – opisuje zjazd monarchów w Krakowie – wyjaśnia cele oraz znaczenie utworzenia Akademii Krakowskiej – wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Polski za panowania Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego historycy określili Kazimierza mianem „Wielkiego” 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje oraz ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną prowadzoną przez Kazimierza Wielkiego – argumentuje, dlaczego Kazimierz stał się wzorem dobrego władcy – porównuje politykę prowadzoną przez Bolesława Chrobrego i Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia znaczenia panowania Kazimierza dla państwa polskiego
*Rycerze i zamki	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rycerz, zbroja, herb, zamek, paż, giermek, pasowanie, kopia, dziedziniec, fosa, baszta, most zwodzony</i> – wyjaśnia, kto i w jaki sposób mógł zostać rycerzem – opisuje wygląd średniowiecznego rycerza – wyjaśnia, w jaki sposób utrzymywali się rycerze – charakteryzuje turnieje rycerskie – przedstawia powinności rycerskie – charakteryzuje kodeks rycerski – opisuje wygląd średniowiecznego zamku 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zachowanych zamków średniowiecznych w Polsce i w regionie – przedstawia przykłady wzorców rycerskich utrwalonych w literaturze i legendach
4. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>unia, Jagiellonowie</i> – zna wydarzenia związane z datą: 1385 – opisuje sytuację związaną z objęciem tronu polskiego po wygaśnięciu dynastii Piastów – przedstawia okoliczności zawiązania unii polsko-litewskiej – wymienia postanowienia unii w Krewie oraz jej konsekwencje – wskazuje na mapie państwo polskie oraz obszar Wielkiego Księstwa Litewskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zagrożenie ze strony zakonu krzyżackiego dla Polski i Litwy – przedstawia stosunek Litwinów do unii w Krewie – na podstawie mapy ocenia sytuację geopolityczną w Europie Środkowej po zawarciu unii

5. Zawisza Czarny i bitwa pod Grunwaldem	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>giernek, kopia, rycerz, miecz, herb, kodeks honorowy</i> – zna wydarzenia związane z datą: 1410 – opisuje wygląd i cechy rycerza – charakteryzuje postać Zawiszy Czarnego – wyjaśnia powiedzenie: <i>polegać jak na Zawiszy</i> – charakteryzuje rycerski kodeks honorowy – przedstawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym zajmuje się heraldyka – wyjaśnia charakter obyczajowości i kultury rycerskiej – przedstawia postanowienie pokoju toruńskiego oraz skutki bitwy pod Grunwaldem – przedstawia genezę i charakteryzuje różne zakony rycerskie
6. Mikołaj Kopernik – wielki astronom	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>astronomia</i> – wie, gdzie urodził się Mikołaj Kopernik oraz gdzie znajduje się jego grobowiec – przedstawia poglądy na temat Ziemi i Układu Słonecznego przed odkryciem Kopernika – wyjaśnia powiedzenie: <i>Wstrzymał Słońce i ruszył Ziemię</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem <i>teoria heliocentryczna</i> – przedstawia inne dokonania i zainteresowania Mikołaja Kopernika – opisuje, w jaki sposób zrekonstruowano wygląd Mikołaja Kopernika – wyjaśnia, dlaczego najważniejsze dzieło Kopernika zostało potępione przez Kościół – wyjaśnia, czym jest nauka i jakie cechy musi spełniać wiedza naukowa
1. Jan Zamoyski – druga osoba po królu	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>szlachta, kanclerz, hetman, akademia</i> – zna królów Polski: Stefana Batorego i Zygmunta II Augusta – opisuje państwo polskie rządzone przez szlachtę w XVI w. – charakteryzuje zabudowę i układ Zamościa – charakteryzuje postać i dokonania Jana Zamoyskiego – wyjaśnia słowa Zamoyskiego: <i>Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między monarchią dynastyczną a elekcyjną – przedstawia zagrożenia dla państwa polskiego wynikające z systemu wolnej elekcji – wyjaśnia, jakie cechy powinien spełniać mąż stanu – wskazuje na mapie Zamość – charakteryzuje Zamość, jako przykład miasta renesansowego
2. XVII wiek – stulecie wojen	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>potop szwedzki, Jasna Góra, husaria, wielki wezyr, islam, odsiecz</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1655–1660, 1683 – opisuje wygląd i uzbrojenie husarii – wskazuje na mapie granice Rzeczypospolitej oraz jej sąsiadów – wskazuje na mapie: Szwecję, Jasną Górę, Turcję, Chocim, Wiedeń – zna postaci: Augustyn Kordecki, Stefan Czarniecki, Jan III Sobieski, oraz ich dokonania – przedstawia przebieg potopu szwedzkiego i przełomowej obrony Jasnej Góry – wyjaśnia powiedzenie: <i>Polska przedmurzem chrześcijaństwa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski Polaków w pierwszej fazie potopu szwedzkiego – wyjaśnia słowa Jana Sobieskiego: <i>Lepiej w cudzej ziemi, o cudzym chlebie wojować, aniżeli samym się bronić o swoim chlebie</i> – wyjaśnia, dlaczego wojny XVII wieku przyczyniły się do osłabienia Rzeczypospolitej
*Czasy stanisławowskie	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>encyklopedia, edukacja, reformy, Szkoła Rycerska, kadet, mecenas, obiady czwartkowe</i> – charakteryzuje sytuację państwa polskiego w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – wyjaśnia, w jakim celu wprowadzane są reformy państwa – wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego przedstawia najwybitniejszych twórców doby stanisławowskiej oraz ich dokonania – wyjaśnia, dlaczego Dzień Edukacji Narodowej jest współcześnie obchodzony 14 października 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia dlaczego oświecenia było nazywane „wiekiem rozumu” – wyjaśnia znaczenie powołania Komisji Edukacji Narodowej dla państwa polskiego – wskazuje przykłady zabytków doby oświecenia w kraju i w regionie – wyjaśnia kontrowersje w ocenie panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego

<p>3. Tadeusz Kościuszko na czele powstania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbiory, konstytucja, kosynierzy</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1772, 3 maja 1791, 1794, 1795 – wymienia państwa, które dokonały rozbiorów – charakteryzuje postać i dokonania Tadeusza Kościuszki – zna postać ostatniego króla Polski – Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia znaczenie uchwalenia Konstytucji 3 Maja – opisuje cel powstania kościuszkowskiego i jego przebieg 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady i ocenia różne postawy Polaków w okresie rozbiorów (w tym targowiczán) – wyjaśnia, dlaczego rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja została ogłoszona świętem narodowym – wyjaśnia przyczyny kryzysu Rzeczypospolitej szlacheckiej
<p>4. Józef Wybicki i hymn Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>emigracja, legiony, hymn państwowy</i> – zna wydarzenia związane z datą: 1797 – charakteryzuje postaci oraz dokonania gen. Jana Henryka Dąbrowskiego i Józefa Wybickiego – przedstawia sytuację narodu polskiego po III rozbiorze – wskazuje na mapie Francję, Włochy, Lombardię – opisuje Legiony Polskie we Włoszech oraz panujące w nich zasady – wie, kiedy <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> został polskim hymnem narodowym 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dalsze losy Legionów Polskich we Włoszech – wyjaśnia, dlaczego Polacy zaczęli tworzyć legiony polskie u boku Napoleona – charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte – ocenia, czy Napoleon spełnił pokładane w nim przez Polaków nadzieje
<p>5. Romuald Traugutt i powstanie styczniowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>zabór rosyjski, działalność konspiracyjna, branka, wojna partyzancka, dyktator, zesłanie</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1863–1864 – pokazuje na mapie zasięg zaboru rosyjskiego – charakteryzuje sytuację narodu polskiego w zaborze rosyjskim – wyjaśnia, dlaczego Polacy prowadzili działalność konspiracyjną – opisuje przyczyny, charakter i przebieg powstania styczniowego – charakteryzuje postać i dokonania Romualda Traugutta – przedstawia skutki powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę Polaków pod zaborem rosyjskim – opisuje funkcjonowanie państwa powstańczego – wyjaśnia, dlaczego powstanie styczniowe upadło – porównuje powstanie styczniowe z innymi powstaniem – przedstawia różne metody walki o polskość
<p>6. Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>tajne nauczanie, laureat, Nagroda Nobla, Latający Uniwersytet</i> – wyjaśnia, dlaczego Polacy nie mogli odbywać edukacji w języku polskim – charakteryzuje, na czym polegało tajne nauczanie – wyjaśnia, jak funkcjonował Latający Uniwersytet – wyjaśnia, dlaczego M. Skłodowska-Curie musiała wyjechać do Francji – przedstawia dokonania M. Skłodowskiej-Curie i wyjaśnia, za co została uhonorowana nagrodą Nobla – porównuje szkolnictwo XIX-wieczne i współczesne 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje swoją ulubioną dziedzinę naukową i jej wybitnego przedstawiciela – wymienia innych polskich laureatów Nagrody Nobla – wyjaśnia rolę nauki w rozwoju cywilizacyjnym – opisuje działalność Marii Skłodowskiej-Curie podczas I wojny światowej
<p>1. Józef Piłsudski i niepodległa Polska</p>	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>I wojna światowa, II Rzeczpospolita, Naczelnik Państwa</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1914–1918, 11 listopada 1918, 15 sierpnia 1920 – charakteryzuje działalność Józefa Piłsudskiego przed I wojną światową – wyjaśnia sytuację państw zaborczych po wybuchu I wojny światowej. – przedstawia udział Legionów Polskich w działaniach zbrojnych podczas I wojny światowej – wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada został ogłoszony świętem państwowym – wskazuje na mapie obszar II RP – opisuje przebieg Bitwy Warszawskiej – wyjaśnia rolę Józefa Piłsudskiego w odzyskaniu niepodległości i budowie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia sytuację geopolityczną w Europie powstałą w wyniku I wojny światowej, która umożliwiła Polakom odzyskanie niepodległości – opisuje trudności polityczne w odbudowie państwa polskiego – ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej – wyjaśnia, dlaczego rocznica Bitwy Warszawskiej jest obchodzona przez Wojsko Polskie jako jego święto

	państwa polskiego	
*Bitwa Warszawska	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: II RP, ułani, komunizm, bolszewicy, „cud nad Wisłą” – zna wydarzenia związane z datą: 15 sierpnia 1920 – wyjaśnia genezę wojny o wschodnią granicę II RP – omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej – wskazuje na mapie miejsce Bitwy Warszawskiej oraz przebieg wschodniej granicy II RP – charakteryzuje mit „cudu nad Wisłą” – ocenia postawę ludności polskiej wobec sowieckiego zagrożenia – wyjaśnia, dlaczego 15 sierpnia obchodzone jest Święto Wojska Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie czynniki złożyły się na sukces wojsk polskich w wojnie z Rosją sowiecką – wyjaśnij, kiedy i w jaki sposób bolszewicy przejęli władzę w Rosji – podaje przykłady współcześnie istniejących krajów komunistycznych oraz opisuje życie ich mieszkańców
2. Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>gospodarka, przemysł, minister, bezrobocie, eksport, import, okręg przemysłowy</i> – opisuje trudności gospodarcze i ustrojowe w odbudowie państwa polskiego – wskazuje na mapie Polski Gdynię – wyjaśnia, dlaczego Gdynia stała się polskim oknem na świat – wskazuje na mapie obszar Centralnego Okręgu Przemysłowego – przedstawia dokonania Eugeniusza Kwiatkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób rozwój gospodarczy wpływa na sytuację obywateli – wyjaśnia rolę potencjału gospodarczego państwa we współczesnym świecie – wymienia najważniejsze ośrodki przemysłowe współczesnej Polski
3. Zośka, Alek i Rudy – bohaterscy harcerze	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>okupacja, łapanki, Armia Krajowa, Szare Szeregi</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1 września 1939, 1 sierpnia 1944, 1945 – wie, kiedy i gdzie wybuchła II wojna światowa – przedstawia sytuację narodu polskiego pod okupacją niemiecką – charakteryzuje postaci Zośki, Alka i Rudego – opisuje najważniejsze akcje Szarych Szeregów, w tym akcję pod Arsenalem – ocenia postawę młodzieży polskiej pod okupacją 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działalność Polskiego Państwa Podziemnego – przedstawia politykę okupantów wobec Polaków (mord katyński) – podaje przykłady udziału żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej – przedstawia przebieg powstania warszawskiego
4. Pilecki i Inka – „żołnierze niezłomni”	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>obozy koncentracyjne, opozycja antykomunistyczna, „żołnierze niezłomni”</i> – opisuje politykę hitlerowców wobec ludności żydowskiej – charakteryzuje postaci Witolda Pileckiego, Danuty Siedzikówny – wyjaśnia, kto objął rządy w państwie polskim po zakończeniu II wojny światowej – opisuje represje komunistów wobec zwolenników prawowitych władz polskich – ocenia postawę Danuty Siedzikówny, ps. Inka – wyjaśnia, dlaczego dla wielu Polaków wojna się nie zakończyła – wyjaśnia pojęcie „żołnierze niezłomni” 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego państwo polskie znalazło się po II wojnie światowej w sowieckiej strefie wpływów – charakteryzuje działalność partyzantki antykomunistycznej – wyjaśnia dramatyzm wyboru postaw przez obywateli wobec państwa polskiego po II wojnie światowej – wyjaśnia pojęcie: „suwerenność” – wyjaśnia pojęcie: „żelazna kurtyna” oraz jego genezę – charakteryzuje postać i działalność Ireny Sendlerowej – wymienia największe niemieckie obozy koncentracyjne
5. Jan Paweł II – papież pielgrzym	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>PRL, papież, konklawe, kardynał, pontyfikat</i> – opisuje sytuację społeczeństwa polskiego w czasach PRL-u – charakteryzuje rolę Kościoła w czasach komunizmu – charakteryzuje rolę papieża jako przywódcy Kościoła katolickiego oraz jako autorytetu moralnego dla chrześcijan 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do kraju dla społeczeństwa polskiego – wyjaśnia znaczenie słów Jana Pawła II: <i>Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!</i>

6. „Solidarność” i jej bohaterowie	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>związek zawodowy, NSZZ „Solidarność”, stan wojenny, Okrągły Stół, strajk, deokracja</i> – zna wydarzenia związane z datami: sierpień 1980, 1989 – wyjaśnia, dlaczego w 1980 roku doszło do masowych strajków robotniczych – zna bohaterów „Solidarność” (L. Wałęsę, A. Walentynowicz, A. Gwiazdę, J. Popiełuszkę) – opisuje okoliczności zawiązania NSZZ „Solidarność” – przedstawia główne postulaty „Solidarność” 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różnice polityczne między czasami komunizmu a wolną Polską – opowiada o rywalizacji między ZSRS a Zachodem – wyjaśnia, jaką rolę odegrał stan wojenny – wyjaśnia znaczenie i skutki rozmów Okrągłego Stołu

WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA KLASY V

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
1. Życie pierwszych ludzi	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, skąd wywodzą się praludzie – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności krzesania ognia przez człowieka – charakteryzuje życie ludzi pierwotnych (ziemiarki, zbieractwo, myślistwo) – porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, jakie korzyści przyniosło ludziom udomowienie zwierząt – wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – posługuje się terminami: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin: <i>ewolucja</i> – charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka – wskazuje szlaki, dzięki którym ludność zasiedliła różne kontynenty – wyjaśnia, jak ludzie nauczyli się wyrabiać narzędzia z żelaza i omawia znaczenie tej umiejętności
2. Miasta-państwa Mezopotamii	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – wyjaśnia, jak doszło do powstania pierwszych państw – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – charakteryzuje Kodeks Hammurabiego (<i>oko za oko, ząb za ząb</i>) – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon – zna terminy: <i>cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie współczesne państwa leżące na Bliskim Wschodzie – charakteryzuje wygląd i rolę zikkuratów – wyjaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym – wskazuje rolę prawa w rozwoju cywilizacji – wymienia współczesne wynalazki, które powstały dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
4. W starożytnym Izraelu	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wierzenia starożytnych Izraelitów – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem – opisuje główne etapy historii starożytnych Izraelitów (przybycie do Palestyny, ucieczka z Egiptu, wybudowanie świątyni w Jerozolimie, niewola babilońska) – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem

	– posługuje się terminami: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz</i>	
5. Cywilizacja Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cywilizację doliny Indusu – opisuje system kastowy w Indiach – charakteryzuje wierzenia hinduistyczne – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Chińczyków – wskazuje na mapie: Indie, Chiny, rzeki Indus, Huang He, Jangcy – posługuje się terminami: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem – omawia starożytne zabytki chińskie, między innymi terakotową armię – charakteryzuje buddyzm
* 6. Od hieroglifów do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – wyjaśnia przyczyny powstania pisma – omawia korzyści, jakie przyniosło ludziom wynalezienie pisma – przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na rozwój dalszych osiągnięć człowieka – zna terminy: <i>papirus, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – wymienia litery charakterystyczne dla polskiego alfabetu – podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny
* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dzięki czemu udało się odczytać hieroglify – opisuje dokonania Jeana François Champolliona – wyjaśnia, jak Kamień z Rosetty umożliwił odczytanie hieroglifów – wyjaśnia, czym jest egiptologia 	– omawia naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu
1. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ warunków geograficznych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – opisuje wygląd greckiego miasta i życie w nim na przykładzie Aten – wyjaśnia znaczenie terminu <i>demokracja</i> i charakteryzuje demokrację ateńską – wyjaśnia, kto posiadał prawa polityczne w Atenach – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – posługuje się terminami: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i> – wyjaśnia, kim był Perykles 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną – wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego
2. Sparta i wojny z Persami	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty – przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego – posługuje się wyrażeniami: <i>spartańskie warunki, mówić lakonicznie</i> – wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich – wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie: Spartę, Persję, Maraton, Termopile, Salaminę – umiejscawia na osi czasu daty: 490 rok p.n.e., 480 rok p.n.e – posługuje się terminami: <i>danina, sojusz, hoplita, falanga</i> – wyjaśnia, kim byli: Dariusz, Kserkses i Leonidas 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy – wyjaśnia genezę biegów maratońskich – wyjaśnia znaczenie zwrotu: <i>Wrócić z tarczą lub na tarczy</i>

3. Bogowie i mity	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wierzenia starożytnych Greków – charakteryzuje najważniejszych bogów, omawiając ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali – opisuje treść <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> – wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję – posługuje się terminami: <i>Olimp</i>, <i>mit</i>, <i>heros</i>, <i>Partenon</i>, <i>Herakles</i>, <i>Achilles</i>, <i>Odyseusz</i>, <i>koń trojański</i> – wyjaśnia, kim był Homer 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków – przedstawia różne mity greckie – omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków – przybliży archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi – wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): <i>objęcia Morfeusza</i>, <i>stajnia Augiasza</i>, <i>szyfrowa praca</i>, <i>męki Tantal</i>, <i>nić Ariadny</i>.
4. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijające się w starożytnej Grecji – opisuje, jak narodził się grecki teatr i jakie było jego znaczenie dla Hellenów – przedstawia dokonania nauki greckiej – wyjaśnia, czym jest filozofia i przedstawia najwybitniejszych jej przedstawicieli – opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych – posługuje się terminami: <i>Wielkie Dionizje</i>, <i>amfiteatr</i>, <i>tragedia</i>, <i>komedia</i>, <i>filozofia</i>, <i>igrzyska</i>, <i>olimpiada</i>, <i>Olimpia</i>, <i>stadion</i>, <i>pięciobój olimpijski</i> – umiejscawia na osi czasu datę: 776 rok p.n.e. – wyjaśnia, kim byli: Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym – przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich – podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę – przybliży postać i dokonania Archimedes
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie – opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej – przedstawia skutki podbojów Aleksandra – posługuje się terminami: <i>imperium</i>, <i>falanga macedońska</i>, <i>węzeł gordyjski</i>, <i>hellenizacja</i>, <i>kultura hellenistyczna</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 333 rok p.n.e., 331 rok p.n.e. – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Biblioteki Aleksandryjskiej – omawia sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego – wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego
* Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, w jaki sposób działała latarnia – charakteryzuje siedem cudów świata – opisuje losy latarni na Faros 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego dawniej trudno było ludziom wznosić wysokie budowle – omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego
1. Ustrój starożytnego Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia legendarne początki Rzymu – charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński i Rzym – posługuje się terminami: <i>Italia</i>, <i>monarchia</i>, <i>republika</i>, <i>senat</i>, <i>patrycjusze</i>, <i>plebejusze</i>, <i>konsulowie</i>, <i>pretorzy</i>, <i>kwestorzy</i>, <i>trybun ludowy</i>, <i>dyktator</i>, <i>cesarz</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 753 rok p.n.e., 44 rok p.n.e. – omawia dokonania: Gajusza Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu <i>republika</i> przez Rzymian i współcześnie – przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski
2. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> – omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego – przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty – wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego – opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia korzyści oraz zagrożenia dla państwa o rozległym terytorium – przedstawia postać Hannibala i wojny punickie – pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie – przybliży postaci wodzów barbarzyńskich Atylli oraz Odoakera

	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego – wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II wieku n.e., Konstantynopol – wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy – posługuje się terminami: <i>provincia, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 395 rok n.e., 476 rok n.e. 	
3. Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem – przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu – opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego – omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków – wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się one opiekowały – zna terminy: <i>Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: <i>chleba i igrzysk!</i> – wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw – przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności
4. Dokonania starożytnych Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zwrotu: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> – uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów – omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej – wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu – posługuje się terminami: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana</i> – omawia dokonania Wergiliusza i Horacego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa – opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie – ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze i uzasadnia swoją odpowiedź
5. Początki chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu – charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa – wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa – wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę i Mediolan – posługuje się terminami: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Ewangelia, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 33 rok n.e., 313 rok n.e. – omawia dokonania: Jezusa z Nazaretu, świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie – wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem – przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)
* Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian – podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności – wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku, Kalisz, Bramę Morawską 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie wykorzystywania bursztynowego szlaku

<p>1. Bizancjum w czasach świetności</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zakres władzy cesarza w Bizancjum – wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – wyjaśnia, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać jako Nowy Rzym – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – wyjaśnia znaczenie wyrażenia: <i>bizantyjski przepych</i> – uzasadnia twierdzenie, że w nauce Bizancjum połączyło tradycję zachodniorzymską i grecką – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wskazuje na mapie: granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego i Konstantynopol – posługuje się terminami: <i>Bizancjum, Hagia Sophia, ikona, freski, mozaika</i> – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego – umiejscawia na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział cesarstwa rzymskiego na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sophia zostały dokonane przez muzułmanów
<p>2. Arabowie i początki islamu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – przedstawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności – posługuje się terminami: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> – umiejscawia na osi czasu rok 622 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – wskazuje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków – wyjaśnia, jak zmieniło się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem
<p>3. Nowe państwa w Europie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki” – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym – posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I – umiejscawia na osi czasu daty: 800 rok, 843 rok i 962 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy – wyjaśnia, skąd pochodzi polskie słowo „król”
<p>4. Konflikt papieża z cesarstwem</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI wieku – wyjaśnia konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się władcy w Canossie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności utworzenia państwa kościelnego – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji – posługuje się terminami: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VII i cesarza Henryka IV – umiejscawia na osi czasu daty: 1054 rok, 1077 rok i 1122 rok 	
5. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat – omawia skutki pierwszej krucjaty – przedstawia zakony: templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania – opisuje skutki wypraw krzyżowych – wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat – posługuje się terminami: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> – przedstawia postać Urbana II – umiejscawia na osi czasu daty: 1096 rok i 1291 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy – przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola – ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami
* Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay – przedstawia mit skarbu templariuszy 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia legendę o świętym Graalu – wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski
1. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zależność między seniorem a wasalem – omawia średniowieczną drabinę feudalną – przedstawia, jak wyglądał hołd lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – posługuje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane – omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym
2. Epoka rycerzy	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – opisuje życie codzienne rycerstwa – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza – opisuje uzbrojenie rycerskie – posługuje się terminami: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu – przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerza – Zawiszy Czarnego z Garbowa
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, z jakich powodów rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach – przedstawia, w jaki sposób nagradzani byli zwycięzcy – omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa
3. Średniowieczne miasto i wieś	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce

	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka – porównuje życie mieszkańców średniowiecznych miast i wsi – posługuje się terminami: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, soltys, ława wiejska, trójpolówka, plug, radło, brona</i> 	
4. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie duchowni pełnili w społeczeństwie średniowiecznym – omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia wyrażenie: <i>benedyktyńska praca</i> – omawia, czym zajmowali się kopiści – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu 	<ul style="list-style-type: none"> – znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach – Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z działających w Polsce klasztorów, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą i przedstawia w skrócie jego dzieje – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapituła
5. Sztuka średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała <i>Biblia pauperum</i> – charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego – porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego – omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – posługuje się terminami: <i>Biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w regionie oraz elementach ich wystroju
1. Zanim powstała Polska	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia relikty ludów przedślwiańskich na ziemiach polskich – opisuje wygląd osady w Biskupinie – przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – charakteryzuje wierzenia Słowian – przedstawia najstarsze państwa słowiańskie – wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w greckim – przedstawia plemiona słowiańskie na ziemiach polskich – wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich – posługuje się terminami: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swarog, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i> – wyjaśnia rolę, jaką odegrali w rozwoju państw słowiańskich święci Cyryl i Metody 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady zachowanych do czasów współczesnych tradycji pogańskich – przedstawia legendy związane z początkami państwa polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański – przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w greckim lub łacińskim obrządku

<p>2. Mieszko I i początki Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego w przeciwiństwie do legendarnych przodków Mieszko jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski - wyjaśnia, skąd wzięła się nazwa państwa polskiego - przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I - wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I - uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski - wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka - opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami - posługuje się terminami: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i> - opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy - umiejscawia na osi czasu daty: 966 rok i 972 rok 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wielką wartość jako źródła historycznego - przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu i pozostanie przy wierzeniach pogańskich
<p>3. Polska Bolesława Chrobrego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje misję biskupa Wojciecha do pogańskich Prusów - przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie - wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim - opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami - wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego - wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite - posługuje się terminami: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i> - omawia rolę, jakie w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III - umiejscawia na osi czasu daty: 1000 rok, 1025 rok 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego do najstarszych dziejów Polski - wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego
<p>4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego - ocenia postawę Bezpryma - przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego - wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” - charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem - wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela - posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i> - omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława - umiejscawia na osi czasu datę: 1076 rok 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego - opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego - ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego
<p>5. Rządy Bolesława Krzywoustego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie - przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem - opisuje niemiecki najazd w 1109 roku i obronę Głogowa - przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzanami - omawia przyczyny ogłoszenia statutu Krzywoustego - wyjaśnia zasadę senioratu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia postać Galla Anonima - ocenia postawę Bolesława wobec brata - wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza - ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu

	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – posługuje się terminami: <i>palatyn (wojewoda), statut, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> – opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa – umiejscawia na osi daty: 1109 rok i 1138 rok 	
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wygląd średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i uprawiania jej – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim i ich zajęcia – wyjaśnia powinności ludności względem władcy – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów – posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna</i> 	– wyjaśnia, czym różnił się wojownik drużyny od rycerza
* Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka – omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka – wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy – przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej
1. Rozbicie dzielnicowe	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz skutki tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> – omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego i Henryka Pobożnego – umiejscawia na osi czasu daty: 1226 rok, 1227 rok i 1241 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię zakonu krzyżackiego – charakteryzuje sposób walki Mongołów – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego
2. Zjednoczenie Polski	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje etapy konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i> – omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnkę, Wacława II, Władysława Łokietka – umiejscawia na osi czasu daty: 1295 rok, 1309 rok, 1320 rok, 1331 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju

<p>3. Czasy Kazimierza Wielkiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu - wyjaśnia, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” - przedstawia reformy Kazimierza Wielkiego - wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki uznał za najważniejsze wewnętrzne reformy państwa - wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa - wyjaśnia, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej - wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka - wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego, ziemie włączone do Polski przez tego władcę - posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> - umiejscawia na osi czasu daty: 1333 rok, 1343 rok i 1364 rok 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami - wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów - przedstawia wybrany zamek wzniesiony przez Kazimierza Wielkiego
<p>4. Unia polsko-litewska</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę - wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej - wymienia postanowienia unii w Krewie - opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim - opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem - przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu - charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji - wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle - wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń - przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę - posługuje się terminami: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i> - opisuje postaci: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen - umiejscawia na osi czasu daty: 1385 rok, lata 1409–1411, 1410 rok, 1413 rok 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, z jakich powodów Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński - uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj - porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego
<p>* Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu - wymienia cele namalowania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> - omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> - wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne - omawia inne dzieło Jana Matejki
<p>5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej - opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka - charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka - wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego - opisuje przebieg wojny trzynastoletniej - przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego - wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowie XV wieku - posługuje się terminami: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski - wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo - uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki

	<p><i>Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żold</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka – umiejscawia na osi czasu daty: 1444 rok, 1454 rok i 1466 rok 	
6. Monarchia stanowa w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała monarchia patrymonialna – przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – charakteryzuje ustrój monarchii stanowej – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia sejm walny oraz jego skład – wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> – posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 1374 rok i 1505 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu – ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenia niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VI

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
1. Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>karawela, kompas</i> – podaje lata: odkrycia Ameryki (1492 r.) oraz pierwszej wyprawy dookoła Ziemi (1519-1522 r.) i określa, w którym wieku doszło do tych wydarzeń – wymienia Krzysztofa Kolumba jako odkrywcę Ameryki oraz Ferdynanda Magellana jako dowódcę wyprawy dookoła świata – wskazuje na mapie Indie, Amerykę - Przedstawia znaczenie podróży dookoła świata – podaje przykłady towarów sprowadzanych z Indii (przyprawy, jedwab) – wymienia nowości w technice żeglarskiej, które umożliwiły dalekomorskie wyprawy 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>tubylec, astrolabium</i> – podaje i zaznacza na osi czasu daty wypraw Bartłomieja Diaza (1488 r.) i Vasco da Gamy (1498 r.) – wskazuje na mapie trasy najważniejszych wypraw przełomu XV i XVI w. oraz wymienia ich dowódców (Krzysztof Kolumb, Ferdynand Magellan, Vasco da Gama, Bartłomiej Diaz) – podaje przyczyny wielkich odkryć geograficznych – wyjaśnia przyczyny poszukiwania morskiej drogi do Indii – wyjaśnia, dlaczego Krzysztof Kolumb i Ferdynand Magellan skierowali swoje wyprawy drogą na zachód – wyjaśnia, dlaczego ludność tubylczą Ameryki nazwano Indianami – tłumaczy pochodzenie nazwy Ameryka – wskazuje związek między wynalazkami z dziedziny żeglugi a podejmowaniem dalekich wypraw morskich
2. Skutki odkryć geograficznych	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>cywilizacje prekolumbijskie</i> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Stary Świat, Nowy Świat</i> – wymienia nazwy rdzennych ludów Ameryki (Majowie, Aztekowie i Inkowie) – wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez Majów, Azteków i Inków – wymienia dokonania rdzennych ludów Ameryki 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>kolonia, niewolnik, plantacja, konkwistador</i> – opisuje działalność konkwistadorów i wymienia najbardziej znanych konkwistadorów (Hernán Cortez, Francisco Pizarro) – wymienia na podstawie mapy nazwy współczesnych państw położonych na obszarach dawniej zamieszkiwanych przez cywilizacje prekolumbijskie – wskazuje na mapie tereny skolonizowane przez Hiszpanów i Portugalczyców

	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady towarów, które przewożono między Ameryką a Europą – przedstawia po jednym pozytywnym i negatywnym skutku wielkich odkryć geograficznych – wskazuje odkrycie Ameryki jako początek epoki nowożytnej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia politykę Hiszpanów i Portugalczków w Nowym Świecie – tłumaczy przyczyny przewagi Europejczyków nad tubylczą ludnością Ameryki – opowiada o sytuacji niewolników na plantacjach w Ameryce – wyjaśnia, w jaki sposób w Ameryce pojawiła się ludność afrykańska – przedstawia pozytywne i negatywne skutki wielkich odkryć geograficznych – przedstawia zmiany w życiu ludzi w wyniku odkryć geograficznych
3. Renesans – narodziny nowej epoki	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>renesans</i>, – podaje czas trwania epoki renesansu i zaznacza ją na osi czasu – wymienia Jana Gutenberga jako wynalazcę druku – wskazuje Leonarda da Vinci jako człowieka renesansu i określa dwie lub trzy dziedziny jego zainteresowań – opisuje dokonania Leonarda da Vinci i uzasadnia słuszość – przedstawia ideał człowieka w epoce odrodzenia i wyjaśnia termin: <i>człowiek renesansu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>antykwizm, humanizm</i> – wyjaśnia nazwę nowej epoki – charakteryzuje epokę renesansu – wyjaśnia wpływ wynalezienia druku na rozprzestrzenianie się idei renesansu – wskazuje Erazma z Rotterdamu jako wybitnego humanistę i przedstawia jego poglądy – przedstawia poglądy humanistów – porównuje pracę kopisty z pracą w średniowiecznej drukarni
4. Kultura renesansu w Europie	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>mecenat</i> – wymienia Leonarda da Vinci i Michała Anioła jako wybitnych twórców włoskiego odrodzenia oraz podaje przykłady ich dzieł – wskazuje Włochy jako kolebkę renesansu – wyjaśnia, w czym przejawiała się renesansowa radość życia 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>attyka, arkada, kopuła</i> – poprawnie posługuje się terminem: <i>perspektywa</i> i podaje przykłady dzieł, w których została zastosowana, – poprawnie posługuje się terminem: <i>fresk</i>, podaje przykład dzieła wykonanego tą techniką, – charakteryzuje sztukę renesansową, wskazując główne motywy podejmowane przez twórców
5. Reformacja – czas wielkich zmian	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>odpust, reformacja, protestanci</i> – określa początek reformacji (1517 r.) i zaznacza tę datę na osi czasu – wskazuje wystąpienie Marcina Lutra jako początek reformacji – wymienia i charakteryzuje wyznania protestanckie oraz podaje ich założycieli – wskazuje sprzedaż odpustów jako jedną z przyczyn reformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>pastor, celibat, zbór</i> – charakteryzuje poglądy Marcina Lutra – charakteryzuje poglądy głoszone przez Jana Kalwina – wskazuje objawy kryzysu w Kościele katolickim jako przyczynę reformacji – opisuje okoliczności powstania anglikanizmu – przedstawia skutki reformacji – przedstawia na mapie podział religijny Europy – opisuje postanowienia pokoju w Augsburgu (1555 r.) i wyjaśnia zasadę <i>czyj kraj, tego religia</i> – wskazuje zmiany wprowadzone w liturgii protestanckiej
6. Kонтрreformacja	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>sobór, kontrreformacja, seminarium duchowne</i> – wymienia Ignacego Loyolę jako założyciela zakonu jezuitów – wyjaśnia cel założenia zakonu jezuitów – wskazuje zakon jezuitów jako instytucję powołaną do walki z reformacją – przy pomocy nauczyciela przedstawia przyczyny zwołania soboru w Trydencie – oblicza, jak długo obradował sobór trydencki i zaznacza to na osi czasu (daty powinny być podane przez nauczyciela) – przedstawia zadania seminariów duchownych w dobie kontrreformacji 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>heretyk, inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych</i> – przedstawia postanowienia soboru trydenckiego – wyjaśnia cel utworzenia inkwizycji i indeksu ksiąg zakazanych – charakteryzuje działalność zakonu jezuitów – przedstawia zasady obowiązujące jezuitów – przedstawia przyczyny wybuchu wojny trzydziestoletniej – podaje datę podpisania pokoju westfalskiego (1648 r.) i jego najważniejsze postanowienia
1. Demokracja szlachecka	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>szlachta, herb, szabla, demokracja szlachecka, przywilej, magnateria, szlachta średnia, szlachta zagrodowa, gołota</i> – przedstawia prawa szlachty odziedziczone po rycerskich przodkach 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>sejm walny, sejmiki ziemskie, pospolite ruszenie</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.)

	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zajęcia szlachty – wskazuje na ilustracji postać szlachcica – wymienia izby sejmu walnego – przedstawia zróżnicowanie stanu szlacheckiego – wyjaśnia funkcjonowanie zasady <i>liberum veto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> oraz określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia – przedstawia prawa i obowiązki szlachty, – wskazuje wpływ przywilejów szlacheckich na pozycję tego stanu – przedstawia prawa otrzymane przez szlachtę na mocy konstytucji <i>Nihil novi</i> – przedstawia decyzje podejmowane na sejmie walnym – charakteryzuje rolę sejmików ziemskich i zakres ich uprawnień – przedstawia skład izb sejmu walnego – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do ukształtowania się demokracji szlacheckiej – wyjaśnia, kto sprawował władzę w Rzeczypospolitej – porównuje parlamentaryzm Rzeczypospolitej XVI–XVII w. z parlamentaryzmem współczesnej Polski
2. W folwarku szlacheckim	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>folwark, dwór, splaw wiślany, szkuta, spichlerz, pańszczyzna</i> – wskazuje na mapie Pomorze Gdańskie i najważniejsze porty położone nad Wisłą – na podstawie ilustracji z podręcznika wymienia elementy wchodzące w skład folwarku szlacheckiego – opisuje zajęcia chłopów i mieszczan – przedstawia gospodarczą działalność szlachty – wymienia towary wywożone z Polski i sprowadzane do kraju 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze zabudowania folwarku i wskazuje ich funkcje – wyjaśnia przyczyny i sposoby powiększania się majątków szlacheckich – tłumaczy, dlaczego szlachta uchwaliła ustawy antychłopskie i antymieszczańskie – wyjaśnia znaczenie odzyskania przez Polskę Pomorza Gdańskiego dla rozwoju gospodarki – wymienia najważniejsze ustawy wymierzone przeciw chłopom i mieszczanom – wyjaśnia wpływ ustaw antychłopskich i antymieszczańskich na położenie tych grup społecznych i rozwój polskiej gospodarki – wyjaśnia następstwa ożywienia gospodarczego
3. W czasach ostatnich Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> – podaje i zaznacza na osi czasu datę hołdu pruskiego (1525 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia – wymienia ostatnich władców z dynastii Jagiellonów: Zygmunta I Starego i Zygmunta Augusta – wskazuje na mapie Prusy Książęce, Prusy Królewskie, Inflanty – wskazuje na obrazie Jana Matejki <i>Hołd pruski</i> postaci Zygmunta Starego i Albrechta Hohenzollerna – opisuje zależność Prus Książęcych od Polski – wyjaśnia przyczyny najazdu Iwana Groźnego na Inflanty 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>hold lenny</i> – przedstawia przyczyny wojny Polski z zakonem krzyżackim (1519–1521 r.) – wymienia państwa walczące o Inflanty i wskazuje sporne terytorium na mapie – wyjaśnia skutki rywalizacji Polski, Szwecji, Moskwy i Danii o Inflanty – przedstawia postanowienia hołdu pruskiego (1525 r.) i jego skutki – opisuje korzyści i zagrożenia wynikające z postanowień hołdu pruskiego – charakteryzuje politykę wschodnią ostatnich Jagiellonów i jej następstwa
4. Odrodzenie na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>włoszczyzna</i> i wskazuje jego pochodzenie – wymienia Mikołaja Kopernika jako twórcę teorii heliocentrycznej – wymienia Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego jako twórców literatury renesansowej w Polsce – wskazuje Wawel jako przykład budowli renesansowej w Polsce – wyjaśnia przyczyny twórczości literackiej w języku polskim – charakteryzuje odkrycie Mikołaja Kopernika i pokazuje różnice między teorią polskiego astronoma a dotychczas obowiązującą koncepcją budowy wszechświata 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>arras, krużganki, mecenat, teoria geocentryczna, teoria heliocentryczna</i> – charakteryzuje krótko twórczość Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego – przywołuje Galileusza jako zwolennika teorii Kopernika – uzasadnia tezę, że Mikołaj Kopernik był człowiekiem renesansu – przedstawia poglądy Andrzeja Frycza Modrzewskiego jako pisarza politycznego doby renesansu – wyjaśnia przyczyny rozwoju kultury renesansowej w Polsce – opisuje Wawel jako przykład architektury renesansu w Polsce – przedstawia zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju renesansu – wyjaśnia, dlaczego XVI stulecie nazwano złotym wiekiem w historii Polski – opisuje wybraną budowlę renesansową w swoim regionie
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>unia personalna, unia realna</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę podpisania unii lubelskiej (1569 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia – wskazuje na mapie Lublin 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postanowienia unii lubelskiej – charakteryzuje strukturę narodową i wyznaniową I Rzeczypospolitej – analizuje wygląd herbu I Rzeczypospolitej i porównuje go z herbem Królestwa Polskiego

	<ul style="list-style-type: none"> i Rzeczpospolitą Obojga Narodów – wskazuje na obrazie Jana Matejki <i>Unia lubelska</i> postać Zygmunta II Augusta jako autora i pomysłodawcę unii – wyjaśnia nazwę Rzeczpospolita Obojga Narodów – wskazuje na mapie Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skutki utworzenia Rzeczypospolitej Obojga Narodów – wskazuje na mapie Wołyń, Podole i Ukrainę – wyjaśnia korzyści płynące z wielokulturowości – wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z utworzenia Rzeczypospolitej Obojga Narodów
6. „Państwo bez stosów”	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>tolerancja</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę podpisania konfederacji warszawskiej (1573 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia – wskazuje wielowyznaniowość I Rzeczypospolitej – zauważa potrzebę poszanowania odmienności religijnej i kulturowej – wymienia wyznania zamieszkujące Rzeczpospolitą Obojga Narodów – wskazuje cel podpisania konfederacji warszawskiej – wyjaśnia, co oznacza, że Polska była nazywana „państwem bez stosów” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>katolicyzm, judaizm, luteranizm, prawosławie, innowierca</i> – przedstawia postanowienia konfederacji warszawskiej – charakteryzuje strukturę wyznaniową I Rzeczypospolitej – nazywa świątynie różnych wyznań – wskazuje na mapie Raków i Pińczów jako ważne ośrodki reformacji w Polsce – nazywa i wskazuje na mapie ziemie zamieszkałe przez przedstawicieli poszczególnych wyznań – omawia wkład innych wyznań w rozwój szkolnictwa I Rzeczypospolitej – wyjaśnia, kim byli arianie i przedstawia zasady ich religii – tłumaczy przyczyny niechęci szlachty polskiej wobec arian – wyjaśnia związek między narodowością a wyznawaną religią wśród mieszkańców I Rzeczypospolitej
7. Pierwsza wolna elekcja	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>elekcja, wolna elekcja, bezkrólewie</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę pierwszej wolnej elekcji – wskazuje Henryka Walezego jako pierwszego króla elekcyjnego – krótko opisuje, dlaczego polskich władców zaczęto wybierać drogą wolnej elekcji – opisuje przebieg pierwszego bezkrólewia i wyjaśnia, kim był interrex 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Artykuły henrykowskie, pacta conventa</i> – przedstawia zasady wyboru monarchy – na podstawie obrazu Canaletta opisuje miejsce i przebieg wolnej elekcji – wyjaśnia skutki wolnych elekcji – wymienia warunki, które musieli spełnić królowie elekcyjni – wyjaśnia wpływ Artykułów henrykowskich i pacta conventa na pozycję monarchy w Rzeczypospolitej
1. Wojny z Rosją	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>hetman</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę bitwy pod Kłuszynem (1610 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia – wymienia Stefana Batorego jako kolejnego po Henryku Walezym władcę Polski – przywołuje Stanisława Żółkiewskiego jako dowódcę bitwy pod Kłuszynem – wskazuje na mapie Inflanty i Carstwo Rosyjskie – wskazuje na mapie Moskwę i Kłuszyn – opisuje, w jakim celu została utworzona piechota wybraniecka – przedstawia, jak zakończyły się wojny o Inflanty prowadzone przez Stefana Batorego – opowiada o znaczeniu bitwy pod Kłuszynem 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>piechota wybraniecka, dymitriada, Kreml, bojar</i> – podaje datę podpisania pokoju w Polanowie (1634 r.) – przedstawia przyczyny najazdu Iwana Groźnego na Inflanty – opisuje następstwa dymitriady – wskazuje na mapie tereny przyłączone przez Polskę w wyniku interwencji w Rosji (po pokoju w Polanowie i Jamie Zapolskim) – opisuje przyczyny poparcia Dymitra Samozwańca przez magnatów i duchowieństwo – wskazuje przyczyny obalenia Dymitra Samozwańca – wyjaśnia cel polskiej interwencji w Rosji – ocenia politykę Zygmunta III wobec Rosji – przedstawia postanowienia pokoju w Polanowie
2. Początek wojen ze Szwecją	<ul style="list-style-type: none"> – podaje datę bitwy pod Kircholmem (1605 r.) i nazwisko dowódcy polskich wojsk (Jan Karol Chodkiewicz) – wskazuje na mapie Szwecję, Inflanty, Wisłę, Kircholm i Pomorze Gdańskie – wymienia elementy uzbrojenia husarza i pokazuje je na ilustracji – wymienia stolice Polski (Gniezno, Kraków, Warszawa) – wyjaśnia, dlaczego przeniesiono stolicę z Krakowa do Warszawy 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>clo</i> – charakteryzuje przyczyny wojen polsko-szwedzkich w XVII w. – podaje datę bitwy pod Oliwą (1627 r.) i wyjaśnia znaczenie tego starcia – wyjaśnia, dlaczego Zygmunt III Waza utracił tron Szwecji – omawia przebieg wojny o Inflanty – wskazuje na mapie Oliwę

		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny zablokowania ujścia Wisły przez Szwedów – tłumaczy, dlaczego Polska często nie wykorzystywała swoich sukcesów militarnych – przedstawia postanowienia i podaje daty podpisania rozejmu w Starym Targu (1629 r.) i Sztumskiej Wsi (1635 r.)
3. Powstanie Chmielnickiego	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>Zaporoże</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę wybuchu powstania kozackiego (1648 r.) – wskazuje Bohdana Chmielnickiego jako przywódcę powstania Kozaków na Ukrainie – wskazuje na mapie Ukrainę, Zaporoże i Dzikie Pola – wyjaśnia, kim byli Kozacy – wymienia elementy uzbrojenia Kozaków i pokazuje je na ilustracji – rozpoznaje na ilustracji Kozaka wśród przedstawicieli innych grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli Kozacy rejestrowi – przedstawia zajęcia i sytuację Kozaków – wskazuje na mapie najważniejsze bitwy powstania (Żółte Wody, Korsuń, Beresteczko) – uzasadnia tezę, że powstanie Chmielnickiego było wojną domową – przedstawia przyczyny wybuchu powstania na Ukrainie – omawia główne etapy powstania – wyjaśnia, dlaczego powstanie Chmielnickiego przerodziło się w wojnę polsko-rosyjską – wskazuje na mapie Perejasław – podaje i zaznacza na osi czasu datę ugody w Perejasławiu (1654 r.) – przedstawia skutki powstania Chmielnickiego – wskazuje rozejm w Andruszowie jako moment zakończenia powstania i wojny polsko-rosyjskiej (1667 r.) – ocenia politykę szlachty wobec Kozaków
4. Potop szwedzki	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>potop szwedzki</i> – podaje i zaznacza na osi czasu daty potopu szwedzkiego (1655–1660 r.) oraz pokoju w Oliwie (1660 r.) – wskazuje Stefana Czarnieckiego jako bohatera walk ze Szwedami – charakteryzuje postaci Stefana Czarnieckiego i Augustyna Kordeckiego – wskazuje na mapie Częstochowę i Inflanty – wymienia obronę Jasnej Góry jako przełomowy moment potopu szwedzkiego – wyjaśnia, dlaczego najazd Szwedów nazwano potopem – przedstawia na ilustracji uzbrojenie piechoty szwedzkiej – uzasadnia znaczenie bohaterskiej obrony Częstochowy dla prowadzenia dalszej walki z najeźdźcą – charakteryzuje postępowanie Szwedów wobec ludności polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>wojna podjazdowa</i> – wskazuje na mapie Lwów i Prusy Książęce – wyjaśnia przyczyny prowadzenia wojny podjazdowej przez Polskę – przedstawia zobowiązania Jana Kazimierza złożone podczas ślubów lwowskich – wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich – wyjaśnia przyczyny początkowych niepowodzeń Rzeczypospolitej w czasie potopu szwedzkiego – wymienia postanowienia pokoju w Oliwie – przedstawia skutki potopu szwedzkiego – wskazuje zagrożenie płynące dla Rzeczypospolitej z powodu utraty lenna pruskiego
5. Wojny z Turcją	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>sultan, husarz, janczar, islam, wezyr</i> – podaje i zaznacza na osi czasu daty bitwy pod Chocimiem (1673 r.) oraz odsieczy wiedeńskiej (1683 r.) – charakteryzuje postaci Jana III Sobieskiego i Kara Mustafy – podaje przyczyny wyprawy Jana III Sobieskiego pod Wiedeń – wskazuje na mapie Wiedeń, Podole, Chocim i Kamieniec Podolski – wymienia skutki wojen z Turcją 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>haracz, ekspansja</i> – podaje i zaznacza na osi czasu daty najazdu tureckiego i oblężenia Kamieńca Podolskiego (1672 r.) – wymienia hetmanów Stanisława Żółkiewskiego i Jana Karola Chodkiewicza oraz bitwy z Turcją, w których dowodzili (Cecora 1620 r., obrona Chocimia 1621 r.) – wskazuje na mapie tereny, na których toczyła się wojna (Podole) oraz miejsca najważniejszych wydarzeń (Cecora Kamieniec Podolski, Chocim) – omawia przyczyny wojen polsko-tureckich w XVII w. – wymienia przyczyny początkowych niepowodzeń wojsk polskich w walce z Turkami w II poł. XVII w. – przedstawia walkę Rzeczypospolitej o Mołdawię – opisuje postanowienia traktatu w Buczaczu – przedstawia następstwa wojen polsko-tureckich w XVII w.

6. Kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje XVII wiek jako czas wielu konfliktów wojennych prowadzonych przez Rzeczpospolitą - wskazuje na mapie państwa, z którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny w XVII w. - wymienia skutki wojen toczonych przez Rzeczpospolitą w XVII w., w tym m.in. wyniszczenie kraju i straty terytorialne 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminem: <i>liberum veto</i> - wskazuje postać Władysława Sicińskiego, który w 1652 r. doprowadził do pierwszego w historii zerwania sejmiku - wskazuje na mapie tereny utracone przez Rzeczpospolitą (Inflanty, Podole, Prusy Książęce, część Ukrainy) - wymienia przyczyny uzależnienia Polski od obcych państw - charakteryzuje funkcjonowanie aparatu władzy na przełomie XVII i XVIII w., zwracając uwagę na słabość władzy królewskiej, zrywanie sejmów i wzrost znaczenia magnaterii - wskazuje objawy kryzysu państwa - podaje przyczyny i objawy kryzysu gospodarczego - przedstawia przyczyny rokoszu Lubomirskiego - wyjaśnia, dlaczego w Rzeczypospolitej coraz większą rolę zaczęli odgrywać magnaci
7. Barok i sarmatyzm	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminem: <i>barok</i> - zaznacza na osi czasu epokę baroku - opowiada o sposobach spędzania czasu wolnego przez szlachtę na przełomie XVII i XVIII w. - wskazuje pozytywne i negatywne cechy szlachty polskiej tego okresu - wymienia najwybitniejsze dzieła sztuki barokowej w Polsce i Europie (np. Wersal, pałac w Wilanowie) - wymienia dwie lub trzy cechy charakterystyczne dla architektury barokowej - z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu barokowym - wyjaśnia, czym były kalwarie 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: <i>putto, ornament</i> - wyjaśnia pochodzenie terminu <i>sarmatyzm</i> - wyjaśnia znaczenie określenia <i>złota wolność szlachecka</i> - wyjaśnia genezę epoki baroku - charakteryzuje malarstwo i rzeźbę epoki baroku - charakteryzuje ideologię sarmatyzmu - opisuje strój sarmacki na podstawie ilustracji - wskazuje wpływ rosnącej pobożności na architekturę i sztukę epoki - wskazuje następstwa bezkrytycznego stosunku szlachty do ustroju państwa - wyjaśnia, na czym polega związek kultury barokowej z ruchem kontrreformacyjnym - charakteryzuje barok jako epokę kontrastów
1. Monarchia absolutna we Francji	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminem: <i>monarchia absolutna</i> - wskazuje czas panowania Ludwika XIV (XVII w.) - przywołuje postać Ludwika XIV jako władcy absolutnego - wskazuje na mapie Francję - krótko opisuje zakres władzy króla w monarchii absolutnej - wymienia uprawnienia monarchy absolutnego - wyjaśnia, dlaczego Ludwika XIV określano mianem Króla Słońce - opisuje życie w Wersalu w czasach Ludwika XIV 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: <i>manufaktura, cło, import, eksport, hugenoci</i> - wyjaśnia, dlaczego Francja była europejską potęgą - przedstawia, w jaki sposób doszło do wzmocnienia władzy królewskiej we Francji - opisuje, jak zakończyły się wojny religijne we Francji (przywołuje Edykt nantejski) - omawia politykę gospodarczą ministra Colberta - przedstawia działania kardynała Richelieu zmierzające do wzmocnienia pozycji monarchy - wskazuje pozytywne i negatywne strony panowania Ludwika XIV - opowiada o twórczości Moliera
2. Monarchia parlamentarna w Anglii	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Anglię i Londyn - przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>parlament</i> - poprawnie posługuje się terminem: <i>monarchia parlamentarna</i> - wymienia i krótko charakteryzuje postaci Karola I Stuarta, Olivera Cromwella i Wilhelma Orańskiego - wskazuje organy władzy w monarchii parlamentarnej - wskazuje Anglię jako kraj o ustroju monarchii parlamentarnej - przedstawia zakres władzy dyktatora 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: <i>purytanie, nowa szlachta, rojaliści</i> - przedstawia postać Olivera Cromwella i jego dokonania - wskazuje 1689 r. jako czas ukształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii - wyjaśnia przyczyny konfliktu Karola I z parlamentem - przedstawia Deklarację praw narodu angielskiego

		<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustrój monarchii parlamentarnej – wymienia główne etapy kształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii – porównuje ustrój monarchii parlamentarnej i monarchii absolutnej
3. Oświecenie w Europie	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>oświecenie, klasycyzm</i> – zaznacza na osi czasu epokę oświecenia – wymienia najważniejsze dokonania naukowe i techniczne epoki oświecenia (np. termometr lekarski, maszyna parowa) – charakteryzuje styl klasycystyczny – z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu klasycystycznym – wymienia przykłady budowli klasycystycznych w Polsce i Europie – tłumaczy, dlaczego nowa epoka w kulturze europejskiej została nazwana oświeceniem 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>ateizm</i> – przedstawia postać Monteskiusza i wyjaśnia, na czym polegała opracowana przez niego koncepcja trójpodziału władzy – przedstawia postaci Woltera i Jana Jakuba Rousseau – charakteryzuje ideologię oświecenia – omawia koncepcję umowy społecznej zaproponowaną przez Jana Jakuba Rousseau – przedstawia zasługi Denisa Diderota dla powstania Wielkiej encyklopedii francuskiej – wyjaśnia przyczyny krytyki absolutyzmu i Kościoła przez filozofów doby oświecenia – wskazuje wpływ dokonań naukowych i technicznych na zmiany w życiu ludzi
4. Nowe potęgi europejskie	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>absolutyzm, absolutyzm oświecony</i> – wymienia Marię Teresę, Józefa II, Piotra I i Fryderyka Wielkiego jako władców Austrii, Rosji i Prus – wskazuje na mapie Rosję, Austrię i Prusy w XVIII w. – wskazuje na mapie Petersburg jako nową stolicę Rosji – wskazuje Rosję, Austrię i Prusy jako potęgi europejskie XVIII stulecia – podaje przykłady reform w monarchiach absolutyzmu oświeconego – wskazuje wpływ ideologii oświecenia na reformy w krajach absolutyzmu oświeconego 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje daty powstania Królestwa Pruskiego (1701 r.) i Cesarstwa Rosyjskiego (1721 r.) – wymienia reformy przeprowadzone w Rosji, Austrii i Prusach – wyjaśnia, dlaczego monarchowie absolutyzmu oświeconego nazywali siebie „sługami ludu” – wyjaśnia związki między pojawieniem się nowych potęg w Europie Środkowej a sytuacją w Rzeczypospolitej – charakteryzuje reformy przeprowadzone w Rosji, Austrii i Prusach – wyjaśnia wpływ reform na wzrost znaczenia tych państw – opisuje skutki uzyskania przez Rosję dostępu do Bałtyku – porównuje monarchię absolutną z monarchią absolutyzmu oświeconego
5. Stany Zjednoczone Ameryki	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>kolonia, konstytucja</i> – określa czas powstania Stanów Zjednoczonych – podaje i zaznacza na osi czasu datę uchwalenia konstytucji USA – pierwszej takiej ustawy na świecie (1787 r.) – przywołuje postać Jerzego Waszyngtona jako pierwszego prezydenta USA – wymienia Tadeusza Kościuszkę i Kazimierza Pułaskiego jako polskich bohaterów walki o niepodległość USA – wskazuje na mapie Stany Zjednoczone oraz kolonie brytyjskie w Ameryce Północnej – wymienia strony konfliktu w wojnie o niepodległość Stanów – wyjaśnia, dlaczego Amerykanie mówią w języku angielskim – porównuje pierwszą flagę USA z flagą współczesną, wskazując zauważone podobieństwa i różnice 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>bojkot, Kongres, Izba Reprezentantów</i>, – podaje i zaznacza na osi czasu datę powstania Stanów Zjednoczonych (4 lipca 1776 r.) – omawia zasługi Jerzego Waszyngtona dla powstania USA – opisuje wydarzenie zwane bostońskim picciem herbaty – przedstawia przyczyny wybuchu wojny między kolonistami a rządem brytyjskim – charakteryzuje znaczenie Deklaracji Niepodległości – przedstawia najważniejsze etapy walki o niepodległość USA – przedstawia udział Polaków w walce o niepodległość USA – wymienia miejsca związane z udziałem Polaków w wojnie o niepodległość USA – opisuje idee oświeceniowe zapisane w konstytucji USA – charakteryzuje ustrój polityczny USA
1. Rzeczpospolita pod rządami Wettinów	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>unia personalna, anarchia</i> – wymienia Augusta II Mocnego i Augusta III Sasa jako monarchów sprawujących władzę w Polsce na początku XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>konfederacja, liberum veto, wolna elekcja, przywileje, złota wolność szlachecka</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę obrad sejmu niemego (1717 r.) – przedstawia postać Stanisława Leszczyńskiego

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Stanisława Konarskiego jako reformatora Rzeczypospolitej i krótko opisuje propozycje jego reform – wskazuje na mapie Saksonię – opisuje konsekwencje wyboru dwóch władców jednocześnie – wymienia przyczyny anarchii w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje okres rządów Augusta II Mocnego – opisuje pozytywne i negatywne skutki rządów Augusta III – wyjaśnia sens powiedzeń: <i>Od Sasa do Lasa</i> i <i>Za króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa</i> – charakteryzuje projekty reform w I poł. XVIII w. – przedstawia genezę i postanowienia sejmu niemego – wyjaśnia przyczynę ingerencji Rosji w sprawy Polski – wskazuje reformy niezbędne dla wzmocnienia Rzeczypospolitej
2. Pierwszy rozbiór Polski	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbiory Polski, ambasador, emigracja</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę pierwszego rozbioru Polski (1772 r.) – przywołuje i charakteryzuje postać Stanisława Augusta Poniatowskiego jako ostatniego króla Polski – wymienia państwa, które dokonały pierwszego rozbioru Polski i wskazuje je na mapie – wskazuje na mapie ziemie utracone przez Polskę podczas pierwszego rozbioru – przedstawia przyczyny pierwszego rozbioru Polski – ocenia postawę Tadeusza Rejtana 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>prawa kardynalne</i> – podaje datę zawiązania konfederacji barskiej (1768 r.) – opisuje okoliczności wyboru Stanisława Augusta na króla Polski – wymienia reformy Stanisława Augusta w celu naprawy oświaty i gospodarki w II poł. XVIII w. – przedstawia przyczyny zawiązania konfederacji barskiej – przedstawia cel walki konfederatów barskich – wskazuje następstwa konfederacji barskiej – porównuje postawy rodaków wobec rozbioru państwa na podstawie analizy obrazu Jana Matejki <i>Rejtan - Upadek Polski</i> – opowiada o przebiegu i decyzjach sejmu rozbiorowego
3. Kultura polskiego oświecenia	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>szkoła parafialna, obiady czwartkowe</i> – wskazuje Stanisława Augusta jako oświeceniowego mecenasa sztuki – podaje przykład zasług ostatniego króla dla rozwoju kultury polskiej – podaje przykłady przedmiotów nauczanych w szkołach parafialnych – przedstawia przyczyny powołania Komisji Edukacji Narodowej – wskazuje cel wychowania i edukacji młodzieży w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia pisarzy politycznych II poł. XVIII w. (Hugo Kołłątaj, Stanisław Staszic) oraz ich propozycje reform – przedstawia zasługi Stanisława Augusta dla rozwoju kultury i sztuki oświecenia – charakteryzuje twórczość Ignacego Krasickiego, Juliana Ursyna Niemcewicza i Wojciecha Bogusławskiego – wymienia malarzy tworzących w Polsce Canaletto, Marcello Bacciarelli oraz wyjaśnia, dlaczego obrazy Canaletta są ważnym źródłem wiedzy historycznej – charakteryzuje architekturę i sztukę klasycystyczną – podaje przykłady budowli klasycystycznych – przedstawia zadania Teatru Narodowego i czasopisma „Monitor” – omawia zmiany wprowadzone w polskim szkolnictwie przez KEN – podaje przykłady budowli klasycystycznych w swoim regionie
4. Sejm Wielki i Konstytucja 3 Maja	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>konstytucja</i> – podaje i zaznacza na osi czasu daty: uchwalenia Konstytucji 3 maja (1791 r.), obrad Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.) i drugiego rozbioru (1793 r.) – wskazuje na mapie ziemie utracone przez Polskę podczas drugiego rozbioru – wymienia państwa, które dokonały drugiego rozbioru Polski – wymienia najważniejsze reformy Sejmu Czteroletniego – wymienia najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja (zniesienie liberum veto i wolnej elekcji) – na obrazie Jana Matejki <i>Konstytucja 3 maja 1791 roku</i> wskazuje współtwórców konstytucji: Stanisława Augusta Poniatowskiego i Stanisława Małachowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Stanisława Małachowskiego – opisuje sytuację w Polsce po pierwszym rozbiore – podaje cel obrad Sejmu Wielkiego – przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i podaje jej datę (1792 r.) – wskazuje na mapie Targowicę, Dubienkę i Zieleńce – opisuje najważniejsze reformy Sejmu Czteroletniego – charakteryzuje ustrój polityczny wprowadzony przez Konstytucję 3 maja – charakteryzuje zmiany wprowadzone przez Konstytucję 3 maja i wskazuje ich skutki – przedstawia genezę ustanowienia Orderu Virtuti Militari – opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej (1792 r.), – przedstawia postanowienia sejmu

5. Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>naczelnik, kosynierzy, zaborcy, insurekcja</i> – podaje i zaznacza na osi czasu daty insurekcji kościuszkowskiej (1794 r.) oraz trzeciego rozbioru Polski (1795 r.) – charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki – wskazuje Tadeusza Kościuszkę jako naczelnika powstania – wskazuje na mapie Kraków i tereny utracone przez Polskę podczas trzeciego rozbioru – wymienia państwa, które dokonały trzeciego rozbioru Polski – wymienia przyczyny wybuchu i upadku powstania kościuszkowskiego 	w Grodnie <ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>uniwersał</i> – charakteryzuje postać Wojciecha Bartosa – wskazuje na mapie Raclawice, Połaniec oraz Maciejowice – opisuje przebieg powstania kościuszkowskiego i podaje jego najważniejsze wydarzenia w kolejności chronologicznej – opowiada o bitwach pod Raclawicami i Maciejowicami oraz przedstawia jej znaczenie – wyjaśnia, dlaczego Kościuszko zdecydował się wydać Uniwersał połaniecki – przedstawia zapisy Uniwersału połanieckiego – wskazuje następstwa upadku powstania kościuszkowskiego – wymienia najważniejsze przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.
1. Rewolucja francuska	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>konstytucja, rewolucja, Bastylia, burżuazja, Stany Generalne</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę wybuchu rewolucji we Francji (14 lipca 1789 r.) – charakteryzuje postać Ludwika XVI – wskazuje na mapie Francję i Paryż – wymienia i charakteryzuje stany społeczne we Francji – podaje wydarzenie, które rozpoczęło rewolucję francuską – wyjaśnia, dlaczego Francuzi obchodzą swoje święto narodowe 14 lipca 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>monarchia konstytucyjna</i> – podaje datę uchwalenia konstytucji francuskiej (1791 r.) – opisuje położenie stanów społecznych we Francji – przedstawia sytuację we Francji przed wybuchem rewolucji – przedstawia przyczyny wybuchu rewolucji burżuazyjnej – przedstawia okoliczności i cel powstania Zgromadzenia Narodowego – wyjaśnia zadania Konstytuanty – opisuje decyzje Konstytuanty podjęte po wybuchu rewolucji i wskazuje ich przyczyny – charakteryzuje ustrój Francji po wprowadzeniu konstytucji – przedstawia najważniejsze zapisy – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>
2. Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>gilotyna, terror, republika</i> – charakteryzuje postać Maksymiliana Robespierre’a – wskazuje na mapie państwa, z którymi walczyła rewolucyjna Francja – przedstawia okoliczności stracenia Ludwika XVI – przedstawia przyczyny obalenia władzy Ludwika XVI 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>jakobini, dyktatoriat, radykalizm</i> – wyjaśnia, dlaczego jakobini przejęli rządy we Francji – opisuje rządy jakobinów – wyjaśnia, dlaczego rządy jakobinów nazwano <i>Wielkim Terrorem</i> – przedstawia, w jaki sposób jakobinów odsunięto od władzy – wyjaśnia przyczyny upadku rządów jakobinów – przedstawia skutki rządów jakobinów – wyjaśnia na przykładzie postaci Maksymiliana Robespierre’a sens powiedzenia: <i>Rewolucja pożera własne dzieci</i> – charakteryzuje rządy dyktatoriatu – ocenia terror jako narzędzie walki politycznej
3. Epoka Napoleona Bonapartego	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>zamach stanu</i> – określa I poł. XIX w. jako epokę napoleońską – podaje datę decydującej bitwy pod Austerlitz (1805 r.) i wskazuje tę miejscowość na mapie – charakteryzuje krótko postać Napoleona Bonapartego jako cesarza Francuzów i wybitnego dowódcę – przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Napoleona – wskazuje na mapie państwa, z którymi toczyła wojny napoleońska Francja – wskazuje na mapie tereny zależne od Francji – przedstawia na infografice uzbrojenie żołnierzy epoki napoleońskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>blokada kontynentalna</i> – podaje daty: koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.), pokoju w Tylży (1807 r.), uchwalenie Kodeksu Napoleona (1804 r.) – przedstawia położenie Francji w Europie podczas rządów dyktatoriatu – wyjaśnia przyczyny niezadowolenia społecznego podczas rządów dyktatoriatu – wymienia reformy wprowadzone przez Napoleona – charakteryzuje Kodeks Napoleona – wyjaśnia, dlaczego Napoleon koronował się na cesarza Francuzów – przedstawia etapy kariery Napoleona – opisuje okoliczności powstania i charakter Związku Reńskiego – wyjaśnia przyczyny wprowadzenia blokady kontynentalnej przeciw Anglii

		– Przedstawia postanowienia pokoju w Tylży
4. Upadek Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>Wielka Armia</i> – wskazuje na mapie Rosję i Moskwę – wskazuje na mapie państwa koalicji antyfrancuskiej, Elbę i Lipsk – przedstawia przyczyny wyprawy Napoleona na Rosję – opisuje, jak zakończyła się wyprawa Napoleona na Rosję – opisuje, w jakich warunkach atmosferycznych wycofywała się Wielka Armia – wyjaśnia, dlaczego bitwa pod Lipskiem została nazwana „bitwą narodów” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>taktyka spalonej ziemi, wojna podjazdowa, abdykacja</i> – podaje daty: bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.) – wskazuje na mapie Borodino – przedstawia strategię obronną Rosji – omawia przebieg kampanii rosyjskiej Napoleona – omawia, jak przebiegał odwrót Wielkiej Armii – opisuje skutki wyprawy Napoleona na Rosję – przedstawia skutki klęski Napoleona pod Lipskiem – przedstawia przyczyny klęski Napoleona
5. Legiony Polskie we Włoszech	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>legiony, emigracja</i> – podaje i zaznacza na osi czasu datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – wyjaśnia, kim byli Jan Henryk Dąbrowski i Józef Wybicki – wskazuje na mapie Włochy, Francję i San Domingo – wymienia państwa zaborcze – podaje nazwę hymnu Polski i wskazuje jego związek z Legionami Polskimi we Włoszech – przedstawia cel utworzenia Legionów Polskich i opisuje walki z ich udziałem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Polacy wiązali nadzieję na niepodległość z Napoleonem – opisuje położenie ludności polskiej po utracie niepodległości – opisuje udział legionistów w wojnach napoleońskich – przedstawia powody wysłania legionistów na San Domingo – charakteryzuje zasady obowiązujące w Legionach Polskich – wyjaśnia, dlaczego Legiony były szkołą patriotyzmu i demokracji – wskazuje, w jaki sposób i skąd rekrutowano żołnierzy do polskich oddziałów wojskowych
6. Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> – podaje i zaznacza na osi czasu daty utworzenia (1807 r.) i likwidacji Księstwa Warszawskiego (1815 r.) – wskazuje na mapie Księstwo Warszawskie i Tylżę – przedstawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego, – podaje przyczyny likwidacji Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje datę bitwy pod Raszynem (1809 r.) – charakteryzuje postać księcia Józefa Poniatowskiego – wskazuje na mapie Raszyn i Somosierrę – przedstawia okoliczności powiększenia terytorium Księstwa Warszawskiego – omawia zapisy konstytucji Księstwa Warszawskiego – wskazuje na związek między zapisami konstytucji Księstwa Warszawskiego a ideami rewolucji francuskiej – wymienia bitwy stoczone przez napoleońską Francję z udziałem Polaków – opowiada o szarży polskich szwoleżerów pod Somosierrą i wskazuje jej znaczenie dla toczonych walk – wyjaśnia znaczenie mitu napoleońskiego dla podtrzymania pamięci o Legionach

WYMAGANIA EDUKACYJNE KL.VII

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
1. Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: restauracja, legitymizm, równowaga europejska, abdykacja, Święte Przymierze – zna daty: obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815), bitwy pod Waterloo (18 VI 1815), podpisania aktu Świętego Przymierza (IX 1815) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Klemensa von Metternicha, Charles’a Talleyranda – wskazuje na mapie państwa decydujące na kongresie wiedeńskim, państwa Świętego Przymierza – podaje przyczyny zwołania kongresu wiedeńskiego – prezentuje główne założenia ładu wiedeńskiego – przedstawia decyzje kongresu dotyczące ziem polskich 	<ul style="list-style-type: none"> zna datę „stu dni” Napoleona (III–VI 1815) – identyfikuje postacie: Franciszka I, Fryderyka Wilhelma III, Roberta Stewarta Castlereagha – wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po kongresie wiedeńskim – omawia przebieg „stu dni” Napoleona – przedstawia okoliczności powstania Świętego Przymierza – przedstawia cele i działalność Świętego Przymierza – ocenia postawę Napoleona i Francuzów w okresie jego powrotu do kraju – ocenia zasady, na których podstawie stworzono ład wiedeński – ocenia działalność Świętego Przymierza
2. Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: industrializacja, rewolucja przemysłowa, maszyna parowa, manufaktura, fabryka, urbanizacja, kapitaliści, robotnicy, proletariąt – zna daty: udoskonalenie maszyny parowej (1763), skonstruowania silnika elektrycznego (1831) – identyfikuje postacie: Jamesa Watta, Samuela Morse’a, George’a Stephensona – wymienia przyczyny rewolucji przemysłowej – wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się dzięki zastosowaniu maszyny parowej – omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój komunikacji – przedstawia gospodarcze i społeczne skutki industrializacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: cywilizacja przemysłowa, metropolia – zna daty: udoskonalenie telegrafu (1837), pierwszego telegraficznego połączenia kablowego między Ameryką i Europą (1866) – identyfikuje postacie: Michaela Faradaya, Thomasa Newcomena, Charlesa Wheatsone’a, Thomasa Davenporta – wskazuje na mapie państwa, na terenie których w XIX w. rozwinęły się najważniejsze zagłębia przemysłowe Europy – wyjaśnia okoliczności narodzin przemysłu w XIX w. – opisuje sposób działania maszyny parowej – przedstawia konsekwencje zastosowania maszyny parowej dla rozwoju przemysłu – wyjaśnia znaczenie wynalezienia elektryczności dla rozwoju przemysłu i komunikacji – ocenia gospodarcze i społeczne skutki rozwoju przemysłu w XIX w.
3. Nowe idee polityczne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ideologia, liberalizm, konserwatyzm, socjalizm, komunizm, ruch robotniczy, wolna konkurencja, strajk, związek zawodowy, fabrykanci, petycja – identyfikuje postacie: Adama Smitha, Edmunda Burke’a, Karola Marksa – charakteryzuje założenia liberalizmu, konserwatyizmu, socjalizmu i komunizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: czartyzm, falanster – zna daty: ruchu czartystów (1836–1848), wydania <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848) – identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Henriego de Saint-Simona, Roberta Owena, Fryderyka Engelsa – opisuje narodziny ruchu czartystów, ich postulaty oraz skutki działalności – wyjaśnia rolę związków zawodowych w rozwoju ruchu robotniczego – przedstawia okoliczności narodzin liberalizmu, konserwatyizmu i ruchu robotniczego – wyjaśnia różnice między socjalistami i komunistami – ocenia wpływ nowych ideologii na życie społeczne i polityczne w pierwszej połowie XIX w.
4. Przeciwno Świętemu Przymierzu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja lipcowa, Wiosna Ludów, rewolucja lutowa, parlament frankfurcki – zna daty: rewolucji lipcowej we Francji (1830), Wiosny Ludów (1848–1849), wybuchu Wiosny Ludów we Francji (II 1848), stłumienia powstania węgierskiego (1849) – identyfikuje postacie: Mikołaja I, Klemensa von Metternicha, Franciszka Józefa I, Ludwika Napoleona Bonapartego – wskazuje na mapie państwa, w których 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: bankiety, dekabryści – zna daty: wybuchu antytureckiego powstania w Grecji (1821–1822), uzyskania niepodległości przez Grecję (1829), powstania dekabrystów (XII 1825), uznania niepodległości Belgii (1831), wybuchu Wiosny Ludów w Prusach (III 1848), Austrii (III 1848), na Węgrzech (III 1848) i we Włoszech (III 1848), powstania robotniczego w Paryżu (VI 1848), zwołania parlamentu frankfurckiego (V 1848), wojny krymskiej (1853–1856) – identyfikuje postacie: Karola X, Ludwika Filipa, Lajosa Kossutha, Karola Alberta, Aleksandra II, Józefa Bema

	<p>wybuchła Wiosna Ludów; państwa, które uzyskały niepodległość w pierwszej połowie XIX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i przejawy walki z ładem wiedeńskim – wymienia przyczyny Wiosny Ludów – przedstawia skutki Wiosny Ludów we Francji, w Prusach, Austrii, na Węgrzech i w państwach włoskich – wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie państwa, w których w latach 1815–1847 wybuchły rewolucje i powstania narodowe; państwa zaangażowane w wojnę krymską – przedstawia cele, przebieg i skutki powstania dekabrystów – przedstawia przebieg i skutki walki Greków o niepodległość – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji lipcowej we Francji – opisuje przebieg Wiosny Ludów we Francji, Prusach, Austrii, na Węgrzech i w państwach włoskich – omawia rolę parlamentu frankfurckiego w procesie jednoczenia Niemiec – ocenia znaczenie Wiosny Ludów dla państw i narodów europejskich
1. Po upadku Księstwa Warszawskiego	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: uwłaszczenie, ziemie zabrane – zna daty: powstania Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Poznańskiego, Wolnego Miasta Krakowa (1815), reformy uwłaszczeniowej w Wielkim Księstwie Poznańskim (1823), zniesienia pańszczyzny w zaborze austriackim (1848) – wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – charakteryzuje ustrój Wielkiego Księstwa Poznańskiego – opisuje ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej – charakteryzuje rozwój gospodarczy zaboru pruskiego – opisuje sytuację gospodarczą w zaborze austriackim 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu protektorat – zna daty: nadania wolności osobistej chłopom w zaborze pruskim (1807), powołania sejmu prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1824), wprowadzenia obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825), otwarcia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817) – identyfikuje postacie: Antoniego Radziwiłła, Edwarda Raczyńskiego, Tytusa Działyńskiego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego – omawia proces uwłaszczania chłopów w zaborze pruskim – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Rzeczpospolita Krakowska w utrzymaniu polskości – przedstawia warunki rozwoju polskiej kultury i oświaty w zaborze pruskim i Galicji – porównuje sytuacje gospodarczą ziem polskich pod zaborami – ocenia skutki reformy uwłaszczeniowej w zaborze pruskim – ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków w zaborze pruskim i austriackim
2. W Królestwie Polskim	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kaliszanie, konspiracja – zna daty: nadania konstytucji Królestwu Polskiemu (1815), objęcia władzy przez Mikołaja I (1825), zawiązania Sprzysiężenia Podchorążych (1828) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, wielkiego księcia Konstantego, Mikołaja I, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stanisława Staszica, Adama Mickiewicza, Piotra Wysockiego, Waleriana Łukasińskiego – wskazuje na mapie zasięg Królestwa Polskiego – charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego – wymienia organy władzy określone w konstytucji Królestwa Polskiego – omawia rozwój kultury i edukacji w Królestwie Polskim – wymienia przykłady organizacji spiskowych i ich cele 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: założenia Banku Polskiego (1828), otwarcia uniwersytetu w Warszawie (1816), wprowadzenia cenzury w Królestwie Polskim (1819), działalności Towarzystwa Filomatów (1817–1823), wystąpienia kaliszczan (1820), powstania Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825) – identyfikuje postacie: Józefa Zajączka, Juliana Ursyna Niemcewicza, Adama Jerzego Czartoryskiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Stanisława Kostki Potockiego, Tadeusza Czackiego, Tomasza Zana, Ignacego Prądzyńskiego – wskazuje na mapie najważniejsze okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim, Kanał Augustowski – wyjaśnia, jaką rolę w życiu Królestwa Polskiego odgrywał wielki książę Konstanty – wymienia wady i zalety ustroju Królestwa Polskiego – przedstawia reformy gospodarcze Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego – przedstawia sytuację na wsi w Królestwie Polskim – opisuje rozwój przemysłu w Królestwie Polskim – charakteryzuje działalność kulturalno-oświatową Polaków na ziemiach zabranych – przedstawia okoliczności powstania opozycji legalnej i cele jej działalności – opisuje okoliczności powstania organizacji spiskowych – omawia różnice pomiędzy opozycją legalną i nielegalną w Królestwie Polskim – ocenia rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego – ocenia stosunek władz carskich do opozycji legalnej i nielegalnej
3. Powstanie	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: noc listopadowa, detronizacja, dyktator 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: przejęcia dyktatury przez Józefa Chłopickiego (XII 1830), bitwy pod Stoczkiem

listopadowe	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830), detronizacji Mikołaja I i zerwania unii z Rosją (25 I 1831), wojny polsko-rosyjskiej (II–X 1831), bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1831), bitwy pod Ostrołęką (V 1831), bitwy o Warszawę 6–7 IX 1831) – identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego – wymienia przyczyny powstania listopadowego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miała detronizacja cara Mikołaja I – omawia przyczyny klęski powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> (II 1831), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitew pod Iganiami i Boremlem (IV 1831) – identyfikuje postacie: Ignacego Prądzyńskiego, Józefa Sowińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Józefa Dwernickiego, Emilii Plater, Michała Radziwiłła, Macieja Rybińskiego, Antoniego Giełguda, Józefa Bema, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Dybicza, Iwana Paskiewicza – wskazuje na mapie tereny poza Królestwem Polskim, na których toczyły się walki podczas powstania w latach 1830–1831 – opisuje przebieg nocy listopadowej – charakteryzuje poczynania władz powstańczych do wybuchu wojny polsko-rosyjskiej – opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej – przedstawia przebieg walk powstańczych poza Królestwem Polskim – ocenia postawy wodzów powstania listopadowego – ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia
4. Wielka Emigracja	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: katorga, zsyłka, emigracja, Wielka Emigracja, emisariusz, amnestia – zna daty: powstania Komitetu Narodowego Polskiego (1831), Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832), Hôtel Lambert (1833), Gromad Ludu Polskiego (1835) – wymienia przyczyny Wielkiej Emigracji – identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego, Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego – wskazuje na mapie główne kraje, do których emigrowali Polacy po upadku powstania listopadowego – wymienia główne obozy polityczne powstałe na emigracji – wymienia formy działalności Polaków na emigracji 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Wiktora Helmana, Ludwika Mierosławskiego – wskazuje na mapie trasy, które przemierzali polscy emigranci – opisuje działalność kulturalną Polaków na emigracji – przedstawia program Komitetu Narodowego Polskiego – omawia poglądy Gromad Ludu Polskiego – charakteryzuje program Towarzystwa Demokratycznego Polskiego – przedstawia poglądy środowisk konserwatywnych z Hôtel Lambert – przedstawia stosunek władz i społeczeństw Europy do polskich emigrantów – ocenia działalność Polaków na emigracji
5. Ziemie polskie w latach 1831–1848	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rusyfikacja, Statut organiczny, kontrybucja, rabacja – zna daty: wprowadzenia Statutu organicznego (1832), wybuchu powstania krakowskiego (21/21 II 1846), wybuchu rabacji galicyjskiej (II 1846) – identyfikuje postacie: Iwana Paskiewicza, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli – wskazuje na mapie tereny objęte powstaniem krakowskim – wymienia represje wobec uczestników powstania listopadowego – charakteryzuje politykę władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego – wskazuje przykłady polityki rusyfikacji w Królestwie Polskim po upadku powstania listopadowego – omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rabacji galicyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: noc paskiewiczowska – zna daty: ogłoszenia stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833), powstania Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), likwidacji Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846), wprowadzenia rosyjskiego kodeksu karnego w Królestwie Polskim (1847) – identyfikuje postacie: Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego, Edwarda Flottwella, Karola Libelta, Henryka Kamińskiego – wskazuje na mapie tereny objęte rabacją galicyjską – omawia represje popowstaniowe w zaborze pruskim – charakteryzuje działalność spiskową na ziemiach polskich w latach 30. i 40. XIX w. – wyjaśnia, w jakich okolicznościach wybuchło powstanie krakowskie – przedstawia przyczyny niepowodzenia powstania krakowskiego – ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków po upadku powstania listopadowego – ocenia postawę chłopów galicyjskich wobec szlachty i powstania krakowskiego
6. Wiosna Ludów na ziemiach	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: porozumienia w Jarosławcu (IV 1848), powstania wielkopolskiego (IV/V 1848), bitwy pod Miłosławiem (IV 1848), 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: serwituty – zna datę powstania Komitetu Narodowego w Poznaniu (III 1848)

polskich	<ul style="list-style-type: none"> uwłaszczenia chłopów w Galicji (1848) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Józefa Bema, Adama Mickiewicza – wskazuje na mapie zabory, w których doszło do wystąpień w 1848 r. – wyjaśnia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów na ziemiach polskich pod zaborami – omawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji – opisuje przebieg wiosny Ludów w Wielkim Księstwie Poznańskim 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Franza von Stadiona, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego, Henryka Dembińskiego, Józefa Lompy, Emanuela Smółki, Gustawa Gizewiusza, Krzysztofa Mrongowiusza – charakteryzuje wkład Polaków w wydarzenia Wiosny Ludów w Europie – przedstawia działalność polskich społeczników na Warmii, Mazurach i Śląsku – wyjaśnia, jakie znaczenie dla polskiego ruchu niepodległościowego w Galicji miał wzrost świadomości narodowościowej wśród Rusinów – ocenia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich – ocenia decyzję władz austriackich o uwłaszczeniu
7. Kultura polska doby romantyzmu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: romantyzm, racjonalizm – identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Fryderyka Chopina, Joachima Lelewela – wymienia poglądy romantyków – wyjaśnia, na czym polegał konflikt romantyków z klasykami – przedstawia najwybitniejszych polskich twórców epoki romantyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: salon artystyczny, mesjanizm – zna datę opublikowania ballady <i>Romantyczność</i> Adama Mickiewicza – identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Artura Grottgera – charakteryzuje warunki, w jakich ukształtował się polski romantyzm – wyjaśnia, czym był polski mesjanizm – przedstawia sytuację kultury polskiej po utracie niepodległości – ocenia wpływ romantyzmu na niepodległościowe postawy Polaków
1. Stany Zjednoczone w XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: secesja, wojna secesyjna, Konfederacja, Unia, Północ, Południe, wojna totalna – zna daty: wojny secesyjnej (1861–1865), wydania dekretu o zniesieniu niewolnictwa (1863) – identyfikuje postacie: Abrahama Lincolna, Roberta Lee, Ulyssesa Granta – charakteryzuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa – wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej – opisuje przebieg wojny secesyjnej – omawia społeczne, polityczne i gospodarcze skutki wojny secesyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: abolicjonizm, demokraci, republikanie, taktyka spalonej ziemi – zna daty: wprowadzenia zakazu przywozu niewolników do Stanów Zjednoczonych (1808), wyboru A. Lincolna na prezydenta USA (1860), secesji Karoliny Południowej (1860), powstania Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861), ataku na Fort Sumter (IV 1861), bitwy pod Gettysburgiem (VII 1863), kapitulacji wojsk Konfederacji (VI 1865) – wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w. – przedstawia przyczyny i skutki rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w. – omawia przyczyny podziału Stanów Zjednoczonych na Północ i Południe – porównuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla dalszego przebiegu wojny miał dekret o zniesieniu niewolnictwa – ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w USA – ocenia skutki wojny secesyjnej
2. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>risorgimento</i>, wyprawa „tysiąca czerwonych koszul” – zna daty: wojny Piemontu z Austrią (1859), powstania Królestwa Włoch (1861), wojny Prus i Austrii z Danią (1864), wojny Prus z Austrią (1866), wojny francusko-pruskiej (1870–1871), ogłoszenia powstania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871), pokoju we Frankfurcie nad Menem (1871) – identyfikuje postacie: Giuseppe Garibaldi, Camilla Cavoura, Ottona von Bismarcka, Wilhelma I, Napoleona III – wymienia etapy jednoczenia Włoch i Niemiec – opisuje przebieg procesu jednoczenia Włoch – wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Włoch odegrał Giuseppe Garibaldi – omawia etapy jednoczenia Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: komunardzi – zna daty: zawarcia sojuszu Piemontu z Francją (1858), bitew pod Magentą i Solferino (1859), wybuchu powstania w Królestwie Obojga Sycylii (1860), objęcia tronu w Prusach przez Wilhelma I (1861), powstania Czerwonego Krzyża (1863), zajęcia Wenecji przez Królestwo Włoch (1866), zajęcia Państwa Kościelnego przez Królestwo Włoch (1870), powstania Niemieckiego Związku Celnego (1834), bitwy pod Sadową (1866), powstania Związku Północnoniemieckiego (1867), powstania Austro-Węgier (1867), bitwy pod Sedanem (1870), Komuny Paryskiej (III–V 1871) – identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Jarosława Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego – wskazuje na mapie i opisuje etapy jednoczenia Włoch i Niemiec – omawia koncepcje zjednoczenia Włoch – wyjaśnia, dlaczego Piemont stał się ośrodkiem jednoczenia Włoch

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej – wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Niemiec odegrał Otto von Bismarck – przedstawia skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec dla Europy 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia koncepcje zjednoczenia Niemiec – wskazuje okoliczności powstania Czerwonego Krzyża – omawia skutki wojen Prus z Danią i Austrią dla procesu jednoczenia Niemiec – wyjaśnia okoliczności powstania Austro-Węgier – dostrzega najważniejsze podobieństwa i różnice w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Komuny Paryskiej – przedstawia rolę Polaków w Komunie Paryskiej – ocenia rolę Ottona von Bismarcka w procesie jednoczenia Niemiec – ocenia metody stosowane przez Ottona von Bismarcka, Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldiego w procesie jednoczenia swoich państw
3. Kolonializm w XIX wieku	<p>wyjaśnia znaczenie terminów: kolonializm, faktoria handlowa, Kompania Wschodnioindyjska</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę otwarcia Japonii na świat (1854) – identyfikuje postacie: królowej Wiktorii, Cecila Johna Rhodesa – wskazuje na mapie posiadłości kolonialne Wielkiej Brytanii – wymienia przyczyny i skutki ekspansji kolonialnej – wymienia państwa, które uczestniczyły w kolonizacji Afryki i Azji – przedstawia skutki ekspansji kolonialnej dla państw europejskich i mieszkańców terenów podbitych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: powstanie sipajów, powstanie Mahdiego, wojny opiumowe, powstanie bokserów, wojny burskie – zna daty: wybuchu pierwszej wojny opiumowej (1839), wybuchu powstania Mahdiego (1881) – wskazuje na mapie tereny świata, które podlegały kolonizacji pod koniec XIX w. – przedstawia i porównuje kolonizację Afryki i Azji – charakteryzuje kolonialne imperium Wielkiej Brytanii – wymienia przyczyny konfliktów kolonialnych – wskazuje przykłady konfliktów kolonialnych – przedstawia stosunek państw azjatyckich do ekspansji europejskiej – ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw
4. Rozwój nowych ruchów politycznych	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: społeczeństwo industrialne, demokracja, anarchizm, nacjonalizm, syjonizm, partia polityczna, monarchia parlamentarna, system republikański, socjaliści, socjaldemokracja, komuniści, chrześcijańska demokracja (chadecja), emancypantki, sufrażystki – identyfikuje postacie: Karola Marksa, papieża Leona XIII – wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji – wymienia nowe ruchy polityczne w Europie drugiej połowy XIX w. – przedstawia założenia programowe socjalistów – charakteryzuje założenia programowe chrześcijańskiej demokracji – wyjaśnia, na czym polegał nowoczesny nacjonalizm – wymienia postulaty emancypantek i sufrażystek 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja proletariacka, Międzynarodówka, terror indywidualny, szowinizm, reformiści/rewizjoniści, solidaryzm społeczny – zna daty: powstania I Międzynarodówki (1864), ustanowienia 1 maja Świętem Pracy (1889), ogłoszenia encykliki <i>Rerum novarum</i> (1891) – porównuje systemy ustrojowe w Europie w XIX w. – omawia różnice między zwolennikami socjaldemokracji a komunistami – przedstawia cele i metody działania anarchistów – przedstawia wpływ ideologii nacjonalizmu na kształtowanie się różnych postaw wobec narodu i mniejszości narodowych – przedstawia okoliczności kształtowania się syjonizmu i jego założenia – wyjaśnia, jakie okoliczności wpłynęły na narodziny ruchu emancypacji kobiet – ocenia następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego – ocenia metody stosowane przez anarchistów – ocenia poglądy emancypantek i sufrażystek oraz metody i skutki ich działalności
5. Postęp techniczny i zmiany cywilizacyjne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: teoria ewolucji, pasteryzacja – zna daty: ogłoszenia teorii ewolucji przez K. Darwina (1859), przyznania Nagród Nobla M. Skłodowskiej-Curie (1903 i 1911), pierwszego lotu samolotem (1903), wynalezienia telefonu (1876) – identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Orville’a i Wilbura Wright, Thomasa Alwisa Edisona, Alexandra Grahama Bella, Dmitrija Mendelejewa – przedstawia założenia teorii ewolucji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: promieniotwórczość – zna daty: wynalezienia szczepionki przeciwko wściekliznie (1885), odkrycia promieni X (1895), budowy Kanału Sueskiego (1859–1869), pierwszego lotu sterowcem (1900), odkrycia bakterii gruźlicy i cholery (1903), budowy Kanału Panamskiego (1904–1914), opatentowania fonografu (1878), wynalezienia gramofonu (1887) – identyfikuje postacie: Pierre’a Curie, Wilhelma Roentgena, Guglielma Marconiego, Roberta Kocha, Johna Dunlopa, Karla Benza, Gottlieba Daimlera, Rudolfa Diesla, Ferdynanda Zeppelina, Josepha Swana

	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia odkrycia naukowe, które wpłynęły na rozwój nauk przyrodniczych i medycznych - wskazuje wynalazki, które miały wpływ na życie codzienne - omawia kierunki rozwoju medycyny i higieny - charakteryzuje rozwój komunikacji i transportu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w. - wyjaśnia, jakie znaczenie miała budowa wielkich kanałów morskich - wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie codzienne w XIX w. - ocenia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu - ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji
6. Kultura przełomu XIX i XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: realizm, secesja, pozytywizm, impresjonizm, naturalizm, kultura masowa - identyfikuje postacie: Auguste'a Comte'a, Lwa Tołstoja, Charlesa Dickensa, Juliusza Verne'a Auguste'a Renoira, Auguste'a i Louisa Lumière - przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej - charakteryzuje nowe kierunki w sztuce i architekturze - wyjaśnia, czym charakteryzowało się malarstwo impresjonistów - wymienia idee, które miały rozwijać wśród młodych pokoleń igrzyska olimpijskie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: historyzm, symbolizm, futurizm, ekspresjonizm - zna daty: pierwszej wystawy impresjonistów (1874), początków kina (1895), pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich (1896) - identyfikuje postacie: Émile'a Zoli, Josepha Conrada, Fiodora Dostojewskiego, Edgara Degasa, Pierre'a de Coubertina - wyjaśnia, jakie cele społeczne przyświecały literaturze i sztuce przełomu wieków - przedstawia okoliczności upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w. - wyjaśnia, w jaki sposób poglądy pozytywistów wpłynęły na literaturę i sztukę przełomu XIX i XX w. - ocenia znaczenie kina dla rozwoju kultury masowej - ocenia zjawisko upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w.
1. Ziemie polskie przed powstaniem styczniowym	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: praca organiczna, modernizacja, „czerwoni”, „biali”, autonomia - zna daty: manifestacji patriotycznych w Królestwie Polskim (1861), mianowania Aleksandra Wielopolskiego dyrektorem Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (1861) - identyfikuje postacie: Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Dezyderego Chłapowskiego, Aleksandra II, Jarosława Dąbrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego - wymienia założenia pracy organicznej - określa przyczyny powstania styczniowego- wymienia przykłady realizacji programu pracy organicznej - wyjaśnia, na czym polegała autonomia galicyjska - przedstawia programy polityczne „białych” i „czerwonych” 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: Bazar, odwilż (wiosna)posewastopolska, „rewolucja moralna” - zna daty: powstania Bazaru (1841), założenia Towarzystwa Rolniczego (1858), wprowadzenia stanu wojennego w Królestwie Polskim (1861) - identyfikuje postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Leopolda Kronenberga, Agenora Gołuchowskiego - przedstawia proces polonizacji urzędów w Galicji - charakteryzuje odwilż posewastopolską w Królestwie Polskim - wyjaśnia, jaki cel stawiali sobie organizatorzy manifestacji patriotycznych - wyjaśnia, jaką rolę odgrywały manifestacje patriotyczne w przededniu wybuchu powstania - porównuje programy „czerwonych” i „białych” - wskazuje różnicę w stosunku do powstania zbrojnego między „czerwonymi” i „białymi” - ocenia postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki zaborców - ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego
2. Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: branka, Komitet Centralny Narodowy, Rząd Narodowy, kosynierzy, wojna partyzancka - zna daty: wybuchu powstania (22 I 1863), ogłoszenia manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863), ukazu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim (III 1864), stracenia Romualda Traugutta (VIII 1864) - identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Romualda Traugutta - przedstawia reformy Aleksandra Wielopolskiego - wymienia przyczyny i okoliczności wybuchu powstania styczniowego - charakteryzuje przebieg walk powstańczych - omawia okoliczności i skutki wprowadzenia dekretu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: żuawi śmierci, państwo podziemne - zna daty: mianowania Aleksandra Wielopolskiego naczelnikiem Rządu Cywilnego (1862), objęcia dyktatury przez Mariana Langiewicza (III 1863), aresztowania Romualda Traugutta (IV 1864) - identyfikuje postacie: Teodora Berga, Zygmunta Sierakowskiego, Józefa Hauke-Bosaka, Stanisława Brzóska - wskazuje na mapie zasięg działań powstańczych, tereny objęte działaniami dużych grup powstańczych - omawia cele programowe Tymczasowego Rządu Narodowego - charakteryzuje politykę władz powstańczych - przedstawia sposób organizacji konspiracyjnego państwa polskiego w czasie powstania styczniowego - wyjaśnia, jaką rolę w upadku powstania odegrała kwestia chłopska

	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę Romualda Traugutta w powstaniu styczniowym - wskazuje przyczyny upadku powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia stosunek Aleksandra Wielopolskiego do konspiracji niepodległościowej - ocenia postawy dyktatorów powstania styczniowego
3. Represje po powstaniu styczniowym	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: rusyfikacja, Kraj Przywiślański, „noc apuchtinowska”, lojalizm, pozytywści - identyfikuje postać Aleksandra Apuchtina - wymienia bezpośrednie represje wobec uczestników powstania styczniowego - przedstawia politykę władz carskich wobec Królestwa Polskiego - charakteryzuje proces rusyfikacji w Królestwie Polskim - przedstawia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: generał-gubernator, kibitka, tajne komplety, Uniwersytet Latający, Towarzystwo Oświaty Narodowej, trójlojalizm - zna daty: powstania Szkoły Głównej Warszawskiej (1862), powstania zabajkalskiego (1866) - identyfikuje postać Michała Murawjowa - omawia walkę władz carskich z polskim Kościołem - charakteryzuje rusyfikację na ziemiach zabranych - omawia rolę i postawy Polaków na zesłaniu - ocenia politykę caratu wobec ludności polskiej na ziemiach zabranych - ocenia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji
4. W zaborze pruskim i austriackim	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: germanizacja, kulturkampf, rugi pruskie, ustawa kagańcowa, strajk szkolny, autonomia - zna daty: wprowadzenia języka niemieckiego jako jedyne języka urzędowego w Wielkopolsce (1876), rozpoczęcia rugów pruskich (1885), protestu dzieci we Wrześni (1901), strajku szkolnego w Wielkopolsce (1906) - identyfikuje postacie: Ottona von Bismarcka, Mieczysława Ledóchowskiego, Michała Drzymały - charakteryzuje politykę germanizacji - wyjaśnia, na czym polegała polityka kulturkampfu - opisuje przejawy polityki germanizacyjnej w gospodarce i oświacie - przedstawia postawy Polaków wobec germanizacji - wymienia instytucje autonomiczne w Galicji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: Komisja Kolonizacyjna, Hakata, stańczycy - zna daty: powstania Komisji Kolonizacyjnej (1886), ogłoszenia tzw. noweli osadniczej (1904), wprowadzenia tzw. ustawy kagańcowej (1908) - identyfikuje postacie: Piotra Wawrzyniaka, Marię Konopnicką, Agenora Gołuchowskiego, Józefa Szujskiego, Kazimierza Badeniego - przedstawia postawę polskiego Kościoła wobec kulturkampfu - omawia działalność instytucji prowadzących politykę germanizacji - przedstawia okoliczności nadania Galicji autonomii przez władze austriackie - wyjaśnia, jaką rolę w życiu Galicji odgrywali stańczycy - ocenia postawy Polaków wobec polityki germanizacyjnej władz pruskich - ocenia znaczenie autonomii galicyjskiej dla rozwoju polskiego życia narodowego - ocenia poglądy stańczyków na problem polskich powstań narodowych
5. Rozwój gospodarczy ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe, asymilacja, emigracja zarobkowa, burżuazja, inteligencja, ziemiaństwo - zna daty: zniesienia granicy celnej z Rosją (1851), uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim (1864) - identyfikuje postacie: Hipolita Cegielskiego, Ignacego Łukasiewicza, Franciszka Stefczyka - wyjaśnia przyczyny i wskazuje kierunki emigracji zarobkowej Polaków pod koniec XIX w. - wskazuje na mapie okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych - opisuje okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych - omawia rozwój przedsiębiorczości Polaków w zaborze pruskim i wymienia jej przykłady - charakteryzuje rozwój gospodarczy Galicji - wymienia grupy społeczne, które wykształciły się w społeczeństwie polskim w XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: haskala, serwituty, famuły - zna daty: zakończenia budowy kolei warszawsko-wiedeńskiej (1848), pierwszego lotu samolotem na ziemiach polskich (1910) - przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim - przedstawia rozwój przemysłu i rolnictwa w zaborze pruskim - omawia rozwój Łodzi jako miasta przemysłowego - omawia rozwój spółdzielczości w Galicji - porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich trzech zaborów - charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich - wyjaśnia, na czym polegał proces asymilacji Żydów i jakie były jego skutki - ocenia postawy Polaków wobec różnych problemów związanych z rozwojem gospodarczym ziem polskich pod zaborami

	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przykłady przemian cywilizacyjnych na ziemiach polskich w XIX w. 	
6. Nowe ruchy polityczne na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: solidaryzm narodowy, internacjonalizm, endecja – zna daty: powstania Wielkiego Proletariatu (1882), Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), Polskiej Partii Socjaldemokratycznej Galicji i Śląska (1897), Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903) – identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Róży Luksemburg, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego – wskazuje partie należące do ruchu narodowego socjalistycznego i ludowego – przedstawia cele ruchu robotniczego – charakteryzuje nurt niepodległościowy polskich socjalistów – omawia założenia programowe narodowców – charakteryzuje program ruchu ludowego – wymienia założenia programowe Polskiej Partii Socjalistycznej, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: program brukselski, program paryski – zna daty: powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900), Ligi Narodowej (1893), Stronnictwa Ludowego (1895) – identyfikuje postacie: Bolesława Limanowskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Juliana Marchlewskiego, Stanisława Stojalskiego, Franciszka Stefczyka, Marii i Bolesława Wysłouchów, – omawia okoliczności narodzin ruchu robotniczego na ziemiach polskich – charakteryzuje program nurtu rewolucyjnego w polskim ruchu socjalistycznym – porównuje założenia programowe PPS i SDKPiL – wyjaśnia, dlaczego polski ruch ludowy powstał i rozwinął się w Galicji – wyjaśnia, jaki wpływ miała działalność partii politycznych na postawy Polaków pod zaborami – ocenia skalę realizacji haseł polskich partii politycznych w XIX i na początku XX w.
7. Organizacje niepodległościowe na początku XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: krwawa niedziela, strajk powszechny, orientacja prorosyjska, orientacja proaustriacka, Organizacja Bojowa PPS, organizacja paramilitarna – zna daty: krwawej niedzieli (22 I 1905), rewolucji 1905–1907, powstania Związku Walki Czynnej (1908) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Józefa Mireckiego, Romana Dmowskiego, Kazimierza Sosnkowskiego, Władysława Sikorskiego – wymienia przyczyny rewolucji 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim – przedstawia przebieg rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim – omawia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich – charakteryzuje orientację proaustriacką i prorosyjską – przedstawia działania Organizacji Bojowej PPS – wymienia polskie organizacje niepodległościowe działające pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Duma Państwowa, Macierz Szkolna, strajk szkolny – zna daty: utworzenia Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (1867), wybuchu powstania łódzkiego (I–VI 1905), podziału na PPS-Frakcję Rewolucyjną i PPS-Lewicę (1906), powstania Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912) – wskazuje na mapie ośrodki wystąpień robotniczych w czasie rewolucji 1905–1907 – omawia przebieg powstania łódzkiego – opisuje działalność polskich partii politycznych w czasie rewolucji 1905–1907 – przedstawia okoliczności ukształtowania się orientacji politycznych Polaków na początku XX w. – porównuje założenia programowe zwolenników polskich stronnictw niepodległościowych do 1914 r. – ocenia stosunek polskich partii politycznych do rewolucji 1905–1907 – ocenia postawy Polaków w przededniu nadciągającego konfliktu międzynarodowego
8. Kultura polska na przełomie XIX i XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: pozytywizm, pozytywizm warszawski, praca organiczna, praca u podstaw, Młoda Polska, modernizm – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Władysława Reymonta, Jana Matejkę, Marię Konopnickiej, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Artura Grottgera, Juliusza i Wojciecha Kossaków, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego – wyjaśnia, dlaczego Galicja stała się centrum polskiej nauki i kultury – przedstawia hasła pozytywistów warszawskich – omawia realizację haseł pracy u podstaw – podaje przykłady literatury i malarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: literatura postyczniowa, neoromantyzm, cyganeria, skauting, ogródki jordanowskie – zna daty: otwarcia Polskiej Akademii Umiejętności (1873), powołania Towarzystwa Oświaty Ludowej (1872), utworzenia Polskiej Macierzy Szkolnej (1906) – identyfikuje postacie Aleksandra Świętochowskiego, Stanisława Przybyszewskiego, Jana Kasprowicza, Wojciecha Gersona, Artura Górskiego, Kazimierza Prószyńskiego, Henryka Jordana, Andrzeja Małkowskiego – wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany światopoglądowe miała klęska powstania styczniowego – wyjaśnia wpływ poglądów pozytywistycznych na rozwój literatury

	<p>tworzonego ku pokrzepieniu serc</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała literatura i malarstwo tworzone ku pokrzepieniu serc – wymienia cechy kultury masowej na ziemiach polskich przełomu XIX i XX w. – charakteryzuje kulturę Młodej Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę miało popularyzowanie historii wśród Polaków pod zaborami – charakteryzuje sztukę polską przełomu XIX i XX w. – ocenia skuteczność tworzenia literatury i malarstwa ku pokrzepieniu serc
1. Świat na drodze ku wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: trójprzymierze/państwa centralne, trójporozumienie/ententa, aneksja, pacyfizm, kocioł bałkański – zna daty: zawarcia trójprzymierza (1882), wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905), powstania trójporozumienia (1907), I wojny bałkańskiej (1912), II wojny bałkańskiej (1913) – wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza i trójporozumienia, państwa, które w wyniku wojen bałkańskich zdobyły największe tereny – wskazuje cele trójprzymierza i trójporozumienia – wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń – omawia przyczyny narastania konfliktów między europejskimi mocarstwami – przedstawia przejawy rywalizacji mocarstw na morzach i oceanach – wyjaśnia, jak doszło do wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej – przedstawia przyczyny i skutki wojen bał 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878), kongresu berlińskiego (1878), podpisania układu rosyjsko-francuskiego (1892), podpisania porozumienia francusko-brytyjskiego (1904), podpisania umowy rosyjsko-brytyjskiej (1907), bitwy pod Cuszimą (1905), aneksji Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908) – wyjaśnia, jaki wpływ na ład światowy miało powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – przedstawia wpływ konfliktów kolonialnych na sytuację w Europie – opisuje okoliczności powstania trójprzymierza i trójporozumienia – omawia przebieg wojny rosyjsko-japońskiej i jej skutki – opisuje sytuację na Bałkanach w drugiej połowie XIX w. – ocenia wpływ konfliktów kolonialnych na sytuację w Europie – ocenia wpływ konfliktów bałkańskich na zaostrzenie sytuacji międzynarodowej w Europie
2. Na frontach I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ultimatum, Wielka Wojna, wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna, front, nieograniczona wojna podwodna – zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914), I wojny światowej (1914–1918), przyłączenia się Włoch do ententy (1915), ogłoszenia nieograniczonej wojny podwodnej (1917), bitwy nad Marną (IX 1914), bitwy pod Verdun (1916), bitwy pod Ypres (1915), bitwy nad Sommą (1916), podpisania traktatu brzeskiego (3 III 1918), podpisania kapitulacji przez Niemcy w Compiègne (11 XI 1918) – wskazuje na mapie państwa europejskie walczące w Wielkiej Wojnie po stronie ententy i państw centralnych – przedstawia okoliczności wybuchu Wielkiej Wojny – wymienia cechy charakterystyczne prowadzenia i przebiegu działań wojennych w czasie I wojny światowej – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny miało wprowadzenie nowych rodzajów broni – opisuje przebieg walk na froncie zachodnim – wskazuje przyczyny klęski państw centralnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: U-Boot – zna daty: wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914), ataku Niemiec na Belgię i Francję (VIII 1914), przyłączenia się Japonii do ententy (1914), przyłączenia się Turcji do państw centralnych (1914), bitwy o Gallipoli (1915), zatopienia Lusitanii (1915), przyłączenia się Bułgarii do państw centralnych (1915), bitwy jutlandzkiej (1916), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Stany Zjednoczone (IV 1917), przyłączenia się Grecji do ententy (1917), buntu marynarzy w Kilonii (XI 1918), kapitulacji Austro-Węgier (XI 1918) – identyfikuje postacie: Franciszka Ferdynanda Habsburga, Karola I Habsburga, Wilhelma II, Paula von Hindenburga – przedstawia proces kształtowania się bloku państw centralnych i państw ententy – omawia przebieg wojny na morzach i oceanach – przedstawia przebieg walk na Bałkanach i we Włoszech – przedstawia okoliczności kapitulacji państw centralnych – wyjaśnia, jaki wpływ na losy wojny miała sytuacja wewnętrzna w Niemczech i Austro-Węgrzech – ocenia skutki ogłoszenia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej – ocenia skutki zastosowania przez Niemcy gazów bojowych
3. I wojna światowa na ziemiach polskich	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Legiony Polskie, kryzys przysięgowy, Legion Puławski, Błękitna Armia, Polska Organizacja Wojskowa – zna daty: sformowania Legionów Polskich (1914), powstania Polskiej Organizacji Wojskowej (1914), bitwy pod Gorlicami (1915), bitwy pod Rokitną (1915), bitwy pod Kostiuchnowką (1916), kryzysu przysięgowego (VII 1917) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: wojna manewrowa – zna daty: bitwy pod Tannenbergiem (VIII 1914), wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (6 VIII 1914), powstania Komitetu Narodowego Polski w Warszawie (1914), powstania Naczelnego Komitetu Narodowego (1914), powstania Legionu Puławskiego (1914), powstania Komitetu Narodowego Polski w Lozannie (1917), bitwy pod Kaniowem (1918) – wskazuje na mapie podział ziem polskich w 1915 r.

	<p>Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Hallera</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony walk Legionów Polskich – przedstawia okoliczności, w jakich powstały Legiony Polskie i wskazuje cele ich działalności – wyjaśnia, jak zaborcy w czasie I wojny światowej traktowali ziemie Kongresówki – omawia udział polskich formacji zbrojnych u boku państw centralnych i u boku ententy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sprawy polskiej miała działalność Polskiej Organizacji Wojskowej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg działań wojennych na froncie wschodnim – porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim – przedstawia genezę i organizację Legionów Polskich – przedstawia okoliczności utworzenia wojska polskiego we Francji – ocenia sposób traktowania ziem polskich przez zaborców w czasie I wojny światowej – ocenia wkład Legionów Polskich w odzyskanie niepodległości przez Polaków
4. Rewolucje w Rosji	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja lutowa, rewolucja październikowa, dwuwładza, bolszewicy, tezy kwietniowe, Rada Komisarzy Ludowych, Armia Czerwona, łagry, dyktatura proletariatu – zna daty: wybuchu rewolucji lutowej (III 1917), wybuchu rewolucji październikowej (XI 1917), wojny domowej w Rosji (1919–1922), powstania ZSRS (XII 1922) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego – wskazuje na mapie miejsce wybuchu rewolucji lutowej oraz ośrodki, które zapoczątkowały rewolucję październikową – wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej – przedstawia okoliczności wybuchu rewolucji październikowej i omawia jej przebieg – charakteryzuje sytuację w Rosji po rewolucji październikowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Rząd Tymczasowy, mienszewicy, eserowcy, kadeci, biała gwardia, Czecha – zna daty: obalenia caratu przez Rząd Tymczasowy (15 III 1917), ogłoszenia tez kwietniowych przez Lenina (IV 1917), powstania Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917), ogłoszenia konstytucji (VII 1918), zamordowania rodziny carskiej (VII 1918) – identyfikuje postacie Grigorija Rasputina, Aleksandra Kiereńskiego – omawia sytuację wewnętrzną w Rosji w czasie I wojny światowej – omawia przebieg rewolucji lutowej – charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji – wymienia rosyjskie stronnictwa polityczne i przedstawia ich założenia programowe – określa przyczyny, omawia przebieg i skutki wojny domowej w Rosji – omawia losy rodziny carskiej – ocenia skutki przewrotu bolszewickiego dla Rosji i Europy
5. Sprawa polska w czasie I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Akt 5 listopada (manifest dwóch cesarzy), Rada Regencyjna – zna daty: wydania manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), programu pokojowego prezydenta Wilsona (8 I 1918), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919) – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Władysława Grabskiego, Thomasa Woodrowa Wilsona – wymienia postanowienia Aktu 5 listopada – przedstawia stosunek państw centralnych do sprawy polskiej – omawia sprawę polską w polityce ententy – wymienia postanowienia konferencji wersalskiej w sprawie polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: linia Curzona – zna daty: ogłoszenia odezwy Mikołaja Romanowa do Polaków (VIII 1914), odezwy cara Mikołaja II (1916), powstania Rady Regencyjnej (1917), odczw Rządu Tymczasowego i bolszewików (1917) – identyfikuje postacie: Mikołaja Mikołajewicza, Karla Kuka, Hansa von Beselera, Aleksandra Kakowskiego, Zdzisława Lubomirskiego, Józefa Ostrowskiego, Georges’a Clemenceau, Davida Lloyd George’a – przedstawia zależności między sytuacją militarną państw centralnych i ententy podczas I wojny światowej a ich stosunkiem do sprawy polskiej – omawia udział delegacji polskiej na konferencji paryskiej – ocenia, jakie znaczenie dla Polaków miał Akt 5 listopada i program pokojowy prezydenta Wilsona
1. Świat po I wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Wielka Czwórka, Liga Narodów, ład wersalski, demilitaryzacja, wielki kryzys, czarny czwartek, <i>New Deal</i> – zna daty: obrad konferencji paryskiej (XI 1918–VI 1919), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919), powstania Ligi Narodów (1920), układu w Locarno (1925), czarnego czwartku (24 X 1929), wprowadzenia <i>New Deal</i> (1933) – identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta – wskazuje na mapie państwa europejskie decydujące o ładzie wersalskim, państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wolne miasto, europeizacja, mały traktat wersalski, plebiscyt – zna daty: podpisania traktatów z Austrią (1919) i Węgrami (1920) oraz traktatu z Turcją (1920), wstąpienia Niemiec do Ligi Narodów (1926), wstąpienia ZSRS do Ligi Narodów (1934) – identyfikuje postać Kemala Mustafy – wskazuje na mapie zmiany terytorialne wynikające z traktatu wersalskiego – przedstawia zasady, na jakich opierał się ład wersalski – omawia postanowienia pokojów podpisanych z dawnymi sojusznikami Niemiec

	<p>powstałe w wyniku rozpadu Austro-Węgier, państwa bałtyckie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia postanowienia traktatu wersalskiego – przedstawia zniszczenia i straty po I wojnie światowej – charakteryzuje układ sił w powojennej Europie – wyjaśnia cel powstania Ligi Narodów – charakteryzuje przejawy wielkiego kryzysu gospodarczego i sposoby radzenia sobie z nim 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działalność Ligi Narodów – wyjaśnia, jaką rolę w podważeniu ładu wersalskiego odegrał układ w Locarno – wskazuje przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego – omawia skutki wielkiego kryzysu gospodarczego – ocenia skuteczność funkcjonowania ładu wersalskiego – ocenia wpływ wielkiego kryzysu gospodarczego na sytuację polityczną w Europie
2. Narodziny faszyzmu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: faszyzm, narodowy socjalizm (nazizm), marsz na Rzym, „czarne koszule”, pakti laterańskie, narodowy socjalizm (nazizm), antysemityzm, führer, obóz koncentracyjny, noc długich noży, ustawy norymberskie, noc kryształowa, autorytaryzm, totalitaryzm – zna daty: powstania marszu na Rzym (1922), powstania paktów laterańskich (1929), przejęcia przez Adolfa Hitlera funkcji kanclerza (I 1933), przyjęcia ustaw norymberskich (1935), nocy kryształowej (1938) – identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera, Josefa Goebbelsa – wskazuje na mapie Europy państwa demokratyczne, totalitarne i autorytarne – charakteryzuje ideologię faszystowską – charakteryzuje ideologię nazistowską – opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Benito Mussoliniego i Adolfa Hitlera – charakteryzuje politykę nazistów wobec Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: korporacja, pucz, system monopartyjny, indoktrynacja – zna daty: powstania Związków Włoskich Kombatantów (1919), powstania Narodowej Partii Faszystowskiej (1921), przejęcia przez Benita Mussoliniego funkcji premiera (1922), funkcjonowania Republiki Weimarskiej (1919–1933), puczu monachijskiego (1923), podpalenia Reichstagu (II 1933), przejęcia pełnej władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera (VIII 1934) – identyfikuje postacie: Piusa XI, Alfreda Rosenberga – przedstawia sytuację Włoch i Niemiec po zakończeniu I wojny światowej – omawia przyczyny popularności faszystów we Włoszech i nazistów w Niemczech – wyjaśnia, w jaki sposób naziści kontrolowali życie obywateli – wyjaśnia, dlaczego w Europie zyskały popularność rządy autorytarne – ocenia zbrodniczą politykę nazistów do 1939 r. – ocenia wpływ polityki prowadzonej przez Benita Mussoliniego i Adolfa Hitlera na życie obywateli
3. ZSRS – imperium komunistyczne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Nowa Ekonomiczna Polityka, kolektywizacja rolnictwa, gospodarka planowa, łagier, NKWD, kult jednostki, stalinizm – zna daty: ogłoszenia NEP (1921), układu w Rapallo (1922), utworzenia ZSRS (30 XII 1922), paktu Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939) – identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Lwa Trockiego – wyjaśnia, w jaki sposób w ZSRS realizowano kult jednostki – wymienia cechy charakterystyczne państwa stalinowskiego – opisuje metody stosowane przez Józefa Stalina w celu umocnienia swoich wpływów – omawia reformy gospodarcze Józefa Stalina – wymienia zbrodnie komunistyczne do 1939 r. – omawia relacje między ZSRS a Niemcami do 1939 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wielka czystka, komunizm wojenny, sowchoz, kołchoz, Gułag – zna daty: wielkiej czystki (1936–1938), kolektywizacji rolnictwa (1928), głodu na Ukrainie (1932–1933), represji wobec Polaków w ZSRS (1937–1938) – identyfikuje postacie: Joachima Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa – wskazuje na mapie największe skupiska łagrów, obszar głodu w latach 1932–1933 – przedstawia rozwój terytorialny Rosji Radzieckiej – charakteryzuje politykę gospodarczą w Rosji Radzieckiej po zakończeniu I wojny światowej i ZSRS w okresie międzywojennym – omawia okoliczności przejęcia władzy przez Stalina – wyjaśnia, dlaczego system komunistyczny w ZSRS jest oceniany jako zbrodniczy – ocenia politykę Stalina wobec przeciwników – ocenia skutki reform gospodarczych wprowadzonych w ZSRS przez Stalina – ocenia zbrodniczą politykę komunistów do 1939 r.
4. Kultura i zmiany społeczne w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: mass media, propaganda, indoktrynacja, produkcja taśmowa – zna datę przyznania prawa wyborczego kobietom w Polsce (1918) – identyfikuje postać Charliego Chaplina – przedstawia społeczne skutki I wojny światowej – przedstawia rozwój środków komunikacji w okresie międzywojennym – wymienia rodzaje mass mediów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: modernizm, funkcjonalizm, dadaizm, surrealizm, futuryzm – zna daty: pierwszej audycji radiowej (1906), pierwszego wręczenia Oscarów (1929) – wyjaśnia, jakie cele przyświecały nowym trendom w architekturze i sztuce – charakteryzuje zmiany społeczne w dwudziestoleciu międzywojennym – wyjaśnia i ocenia wpływ mass mediów na społeczeństwo w dwudziestoleciu międzywojennym – ocenia wpływ mass mediów na rozwój propagandy w państwach totalitarnych – ocenia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie po zakończeniu I wojny światowej

	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego sztuka filmowa cieszyła się coraz większą popularnością – wymienia nowe nurty w architekturze i sztuce 	
5. Świat na drodze ku II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: remilitaryzacji Nadrenii (1936), wojny domowej w Hiszpanii (1936–1939), ataku Japonii na Chiny (1937), <i>Anschlussu</i> Austrii (III 1938), konferencji w Monachium (29–30 IX 1938), zajęcia Zaolzia przez Polskę (X 1938), aneksji Czech i Moraw przez III Rzeszę (III 1939) – identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera, Francisca Franco – wyjaśnia znaczenie terminów: remilitaryzacja, <i>Anschluss</i>, aneksja, oś Berlin–Rzym–Tokio (państwa osi), <i>appeasement</i>, państwo marionetkowe – wskazuje na mapie państwa europejskie, które padły ofiarą agresji Niemiec i Włoch – wymienia cele, jakie przyświecały państwom totalitarnym w polityce zagranicznej – przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii – przedstawia przyczyny <i>Anschlussu</i> Austrii – wymienia postanowienia konferencji w Monachium – przedstawia skutki decyzji podjętych na konferencji monachijskiej – charakteryzuje kolejne etapy podboju Europy przez Adolfa Hitlera do sierpnia 1939 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: aneksji Mandżurii przez Japonię (1931), podboju Libii przez Włochy (1932), przywrócenia powszechnej służby wojskowej w Niemczech (1935), wojny włosko-abisyńskiej (1935–1936), zbombardowania Guerniki (1937), zajęcia Albanii przez Włochy (1939), proklamowania niepodległości Słowacji (III 1939), zajęcia przez Niemcy Okręgu Kłajpedy (III 1939), – identyfikuje postacie: Neville’a Chamberlaina, Édouarda Daladiera, Józefa Tiso – wymienia strony walczące ze sobą w hiszpańskiej wojnie domowej – charakteryzuje włoską ekspansję terytorialną do 1939 r. – przedstawia proces militaryzacji Niemiec – omawia okoliczności zwołania konferencji w Monachium – wyjaśnia wpływ polityki <i>appeasementu</i> na politykę zagraniczną Niemiec – charakteryzuje sytuację w Europie pod koniec lat 30. XX w. – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji Japonii na Dalekim Wschodzie – ocenia postawę polityków państw zachodnich na konferencji w Monachium – ocenia skutki polityki <i>appeasementu</i> dla Europy
1. Odrodzenie Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowy Naczelnik Państwa, unifikacja – zna daty: powstania Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (7 XI 1918), przekazania władzy wojskowej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918), powołania rządu Jędrzeja Moraczewskiego (18 XI 1918), powołania rządu Ignacego Jana Paderewskiego (I 1919) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego – wymienia pierwsze ośrodki władzy na ziemiach polskich – określa zasięg wpływów pierwszych polskich ośrodków władzy – omawia okoliczności przejęcia władzy przez Józefa Piłsudskiego – opisuje działania pierwszych rządów polskich po odzyskaniu niepodległości – omawia dążenia władz polskich do uzyskania przez Polskę uznania międzynarodowego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego (19 X 1918), powstania Polskiej Komisji Likwidacyjnej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (28 X 1918), powstania Naczelnej Rady Ludowej (14 XI 1918), przekazania władzy cywilnej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (14 XI 1918), wydania dekretu o powołaniu Tymczasowego Naczelnika Państwa (22 XI 1918), powstania Tymczasowego Komitetu Rządzącego we Lwowie (24 XI 1918) – przedstawia sytuację międzynarodową jesienią 1918 r. – wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja międzynarodowa, która zaistniała pod koniec 1918 r., wpłynęła na odzyskanie niepodległości przez Polskę – przedstawia założenia programowe pierwszych ośrodków władzy – ocenia polityczne starania Polaków w przededniu odzyskania niepodległości – ocenia rolę, jaką odegrał Józef Piłsudski w momencie odzyskania niepodległości
2. Walka o granicę wschodnią	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna, Orleńskie, Rada Obrony Państwa, „cud nad Wisłą”, „bunt” Żeligowskiego – zna daty: Bitwy Warszawskiej (15 VIII 1920), bitwy nadniemeńskiej (22–28 IX 1920), „buntu” Żeligowskiego (9 X 1920), pokoju w Rydze (18 III 1921) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: linia Curzona – zna daty: utworzenia zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej (X/XI 1918), polskiej ofensywy wiosennej (1919), układu z Symonem Petlurą (IV 1920), bitwy pod Zadwórzem (1920), powołania Rady Obrony Państwa (VII 1920), powstania Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski (VII 1920), przekazania Wilna przez bolszewików Litwinom (VII 1920), bitwy pod

	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Wincentego Witosa, Michała Tuchaczewskiego, Lucjana Żeligowskiego – wskazuje na mapie miejsca bitew stoczonych z Rosjanami w 1920 r., granicę wschodnią ustaloną w pokoju ryskim – omawia koncepcje polskiej granicy wschodniej – przedstawia postawy Polaków wobec zagrożenia niepodległości ze strony bolszewików – omawia przebieg Bitwy Warszawskiej i jej skutki – wymienia postanowienia pokoju ryskiego – przedstawia, w jaki sposób Polska przyłączyła ziemię wileńską 	<p>Komarowem (31 VIII 1920), włączenia Litwy Środkowej do Polski (III 1922)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Symona Petlury, Tadeusza Rozwadowskiego, Władysława Sikorskiego, Siemiona Budionnego, Feliksa Dzierżyńskiego, Juliana Marchlewskiego – wskazuje na mapie tereny zajęte przez Armię Czerwoną do sierpnia 1920 r. – porównuje koncepcję inkorporacyjną i federacyjną – przedstawia przyczyny i przebieg konfliktu polsko-ukraińskiego pod koniec 1918 i w 1919 r. – omawia okoliczności podjęcia przez wojska polskie wyprawy kijowskiej i jej skutki – opisuje przebieg ofensywy bolszewickiej w 1920 r. – przedstawia przebieg i skutki kontrofensywy polskiej w 1920 r. – ocenia postawę Polaków wobec ekspansji ukraińskiej w Galicji Wschodniej – ocenia postanowienia pokoju ryskiego
3. Kształtowanie się granicy zachodniej i południowej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: plebiscyt – zna daty: wybuchu powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), plebiscytu na Górnym Śląsku (20 III 1921), trzeciego powstania śląskiego (V–VII 1921) – identyfikuje postacie: Ignacego Jana Paderewskiego, Wojciecha Korfatego – wskazuje na mapie obszar powstania wielkopolskiego, obszar Wolnego Miasta Gdańska, obszary plebiscytowe – wymienia wydarzenia, które miały wpływ na kształt zachodniej granicy państwa polskiego – omawia przebieg i skutki powstania Wielkopolskiego – przedstawia przyczyny i skutki powstań śląskich – omawia okoliczności plebiscytów na Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku – wyjaśnia, jakie znaczenie dla niepodległej Polski miał dostęp do morza 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: konwencja górnośląska – zna daty: przybycia Ignacego Jana Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), pierwszego powstania śląskiego (VIII 1919), zaślubin Polski z morzem (10 II 1920), podziału Śląska Cieszyńskiego (VII 1920), drugiego powstania śląskiego (VIII 1920) – identyfikuje postacie: Józefa Dowbora-Muśnickiego, Józefa Hallera – wskazuje na mapie zasięg powstań śląskich, Śląsk Cieszyński – przedstawia proces kształtowania się zachodniej i północnej granicy państwa polskiego – przedstawia okoliczności zaślubin Polski z morzem – opisuje konflikt polsko-czechosłowacki i jego skutki – ocenia postawę Polaków wobec sytuacji politycznej w Wielkopolsce w końcu 1918 r. – ocenia przyczyny klęski Polski w plebiscycie na Warmii, Mazurach i Powiślu – ocenia postawę Polaków wobec walki o polskość Śląska
4. Rządy parlamentarne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Naczelnik Państwa, konstytucja marcowa, system parlamentarny, czynne i bierne prawo wyborcze, hiperinflacja, wojna celna – zna daty: pierwszych wyborów do sejmu ustawodawczego (I 1919), uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921), wyboru Gabriela Narutowicza na prezydenta (XII 1922), zabójstwa prezydenta Gabriela Narutowicza (16 XII 1922) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Wincentego Witosa, Wojciecha Korfatego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Daszyńskiego, Władysława Grabskiego – charakteryzuje zadania, jakie stanęły przed władzami odradzającej się Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: sejm ustawodawczy, mała konstytucja, partyjniactwo, kontrasygnata, Zgromadzenie Narodowe – zna datę wprowadzenia podziału na województwa (1919), uchwalenia małej konstytucji (20 II 1919) – identyfikuje postacie: Romana Rybarskiego, Maurycego Zamoyskiego, Jana Baudouin de Courtenaya – przedstawia okoliczności pierwszych wyborów prezydenckich – omawia okoliczności i skutki zamachu na prezydenta Gabriela Narutowicza – charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej – przedstawia przejawy kryzysu rządów parlamentarnych – wyjaśnia wpływ słabości politycznej rządów parlamentarnych na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej – ocenia pozycję ustrojową Naczelnika Państwa – ocenia rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926

	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia postanowienia małej konstytucji – charakteryzuje rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926 – omawia postanowienia konstytucji marcowej 	
5. Zamach majowy i rządu sanacji	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: piłsudczycy, zamach majowy, sanacja, dekret, nowela – sierpniowa, obóz sanacyjny, autorytaryzm, Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem, Centrolew, wybory brzeskie, proces brzeski, konstytucja kwietniowa – zna daty: początku zamachu majowego (12 V 1926), dymisji rządu i prezydenta Stanisława Wojciechowskiego (14 V 1926), powstania BBWR (1928), wyborów brzeskich (XI 1930), procesu brzeskiego (1932), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Wincentego Witosa, Macieja Rataja, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego – omawia przyczyny zamachu majowego – charakteryzuje przebieg zamachu majowego – opisuje skutki polityczne i ustrojowe zamachu majowego – charakteryzuje rządy sanacyjne – przedstawia postanowienia konstytucji kwietniowej 	<p>wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, „cuda nad urną”, grupa pułkowników, grupa zamkowa, Obóz Zjednoczenia Narodowego</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powołania rządu „Chjeno-Piasta” (10 V 1926), wyboru Ignacego Mościckiego na prezydenta (1 VI 1926), uchwalenia noweli sierpniowej (2 VIII 1926), powstania Centrolewu (1929), Kongresu Obrony Prawa i Wolności (29 VI 1930), śmierci Józefa Piłsudskiego (12 V 1935), powstania OZN-u (1937) – identyfikuje postacie: Kazimierza Bartla, Walerego Sławka, Adama Koca, Edwarda Rydza-Śmigłego, Władysława Sikorskiego – przedstawia politykę sanacji wobec opozycji – omawia rządy sanacyjne po śmierci Józefa Piłsudskiego – porównuje pozycję prezydenta w konstytucji marcowej i kwietniowej – charakteryzuje polski autorytaryzm na tle przemian politycznych w Europie – ocenia zamach majowy i jego wpływ na losy II Rzeczypospolitej i jej obywateli – ocenia metody, jakimi władze sanacyjne walczyły z opozycją polityczną
6. Gospodarka II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: reforma rolna, Polska A i Polska B, reforma walutowa, Centralny Okręg Przemysłowy, – zna daty: reformy walutowej Władysława Grabskiego (1924), rozpoczęcia budowy Gdyni (1921), rozpoczęcia budowy COP-u (1937) – identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego – wskazuje na mapie obszar Polski A i Polski B, obszar COP-u, Gdynię – wymienia różnice między Polską A i Polską B – omawia reformy rządu Władysława Grabskiego – przedstawia przyczyny budowy portu w Gdyni i jego znaczenie dla polskiej gospodarki – omawia założenia 4-letniego planu gospodarczego Eugeniusza Kwiatkowskiego i jego realizację – wyjaśnia, jaką rolę gospodarczą odgrywał Centralny Okręg Przemysłowy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: magistrała węglowa – zna daty: ustawy o reformie rolnej (1920 i 1925), początku wielkiego kryzysu (1929) – wskazuje na mapie przebieg magistrali węglowej – przedstawia problemy gospodarcze, z jakimi borykała się Polska po odzyskaniu niepodległości – opisuje sposoby przezwyciężania trudności gospodarczych przez władze II Rzeczypospolitej – omawia założenia i realizację reformy rolnej – charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy w Polsce – przedstawia działania podjęte w celu modernizacji gospodarki Polski w dwudziestoleciu międzywojennym – ocenia wpływ reform Władysława Grabskiego na sytuację gospodarczą II Rzeczypospolitej – ocenia znaczenie portu gdyńskiego dla gospodarki II Rzeczypospolitej – ocenia gospodarczą działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego
7. Społeczeństwo odrodzonej Polski	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: analfabetyzm, asymilacja narodowa, asymilacja państwowa, getto ławkowe – zna datę reformy Janusza Jędrzejewicza (1932) – identyfikuje postać Janusza Jędrzejewicza – przedstawia strukturę społeczną II Rzeczypospolitej – omawia strukturę narodowościową i wyznaniową II Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym miała polegać asymilacja narodowa i państwowa – wyjaśnia, w jaki sposób władze odrodzonego państwa polskiego walczyły z analfabetyzmem – omawia rozwój edukacji w II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: <i>numerus clausus</i> – zna daty: przeprowadzenia spisów powszechnych w II Rzeczypospolitej (1921 i 1931), zbliżenia się Ruchu Narodowo-Radykalnego Falanga do Obozu Zjednoczenia Narodowego (1937) – opisuje sytuację społeczną w międzywojennej Polsce – charakteryzuje politykę władz II Rzeczypospolitej wobec Ukraińców – omawia stosunki polsko-żydowskie – charakteryzuje przykłady realizacji polityki asymilacyjnej w latach 30. XX w. – ocenia położenie mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej – ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych

8. Osiągnięcia II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Enigma, ekspresjonizm, modernizm, funkcjonalizm – zna daty: otrzymania Literackiej Nagrody Nobla przez Władysława Reymonta (1924) – identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego, Zofię Nałkowską, Marię Dąbrowską, Witolda Gombrowicza, Brunona Schulza, Juliana Tuwima, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Eugeniusza Bodo – wymienia przedstawicieli polskiej literatury w dwudziestoleciu międzywojennym – przedstawia najważniejsze osiągnięcia kultury polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym – wymienia osiągnięcia polskich naukowców w dziedzinie nauk matematycznych – prezentuje osiągnięcia polskiej literatury w okresie dwudziestolecia międzywojennego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady wyższych uczelni funkcjonujących w II Rzeczypospolitej – wyjaśnia znaczenie terminów: lwowska szkoła matematyczna, awangarda, styl narodowy, katastrofizm, skamandryci, Awangarda Krakowska, formizm, <i>art déco</i> – zna daty: powstania PKP (1926), powstania PLL LOT (1929) – identyfikuje postacie Franciszka Żwirki, Stanisława Wigury, Tadeusza Kotarbińskiego, Floriana Znanieckiego, Stefana Banacha, Hugona Steinhausa, – wymienia przedstawicieli nauk matematycznych, twórców filmu i sztuki w Polsce międzywojennej – wymienia architektów tworzących w okresie II Rzeczypospolitej i ich osiągnięcia – przedstawia nurty w polskiej literaturze oraz grupy poetyckie, jakie rozwinęły się w okresie dwudziestolecia międzywojennego – charakteryzuje kierunki w sztuce i architekturze II Rzeczypospolitej – przedstawia rozwój kinematografii polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym – ocenia dorobek kultury i nauki polskiej w okresie międzywojennym
9. II Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „korytarz”, polityka równowagi i „równych odległości” – zna daty: układu polsko-francuskiego (II 1921), układu polsko-rumuńskiego (III 1921), traktatu polsko-radzieckiego o nieagresji (1932), polsko-niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy (1934) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Józefa Becka – wymienia sojusze, jakie zawarła Polska w dwudziestoleciu międzywojennym – wyjaśnia, które z nich miały stanowić gwarancję bezpieczeństwa II Rzeczypospolitej – omawia stosunek do państw sąsiednich do II Rzeczypospolitej – charakteryzuje stosunki polsko-radzieckie i polsko-niemieckie w dwudziestoleciu międzywojennym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Międzymorze, wojna przewencyjna – zna daty: układu w Rapallo (1922), układu w Locarno (1925) – przedstawia koncepcję Józefa Piłsudskiego dotyczącą prowadzenia polityki zagranicznej i przykłady jej realizacji – omawia ideę Międzymorza i wyjaśnia przyczyny jej niepowodzenia – wskazuje zagrożenia, jakie stwarzały dla Polski układy z Rapallo i Locarno – wyjaśnia, jaki wpływ na pozycję międzynarodową Polski miały układy w Rapallo i Locarno – opisuje polską politykę zagraniczną w latach 30. XX w. – wyjaśnia, jaki wpływ na pozycję międzynarodową Polski miały polsko-radziecki traktat o nieagresji i polsko-niemiecka deklaracja o niestosowaniu przemocy – ocenia pozycję II Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej
10. Polska w przededniu II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: eksterytorialność – zna daty: zajęcia Zaolzia przez Polskę (2 X 1938), przedstawienia po raz pierwszy propozycji tzw. ostatecznego uregulowania spraw spornych między Polską a Niemcami (X 1938), polsko-brytyjskich gwarancji pomocy w razie ataku Niemiec (IV 1939), wypowiedzenia przez Niemcy deklaracji o niestosowaniu przemocy z Polską (IV 1939), paktu Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939), polsko-brytyjskiego sojuszu polityczno-wojskowego (25 VIII 1939) – identyfikuje postacie: Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa, Józefa Becka – wskazuje na mapie Zaolzie, tzw. „korytarz” oraz obszary, które na mocy paktu Ribbentrop–Mołotow miały przypaść III Rzeszy i ZSRS – przedstawia żądania, jakie III Rzesza wysunęła wobec Polski w 1938 r. – omawia postawę władz II Rzeczypospolitej wobec żądań niemieckich – wymienia postanowienia paktu Ribbentrop–Mołotow 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: przedstawienia po raz ostatni propozycji tzw. ostatecznego uregulowania spraw spornych między Polską a Niemcami (III 1939), przemówienia sejmowego Józefa Becka (5 V 1939) – przedstawia przyczyny konfliktu polsko-czechosłowackiego o Zaolzie – wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpiło włączenie Zaolzia do II Rzeczypospolitej – charakteryzuje relacje polsko-brytyjskie i polsko-francuskie w przededniu II wojny światowej – wyjaśnij, jakie cele przyświecały polityce zagranicznej Wielkiej Brytanii i Francji wobec Polski w 1939 r. – wyjaśnia, jaki wpływ miały brytyjskie i francuskie gwarancje dla Polski na politykę Adolfa Hitlera – przedstawia okoliczności zawarcia paktu Ribbentrop–Mołotow – ocenia postawę rządu polskiego wobec problemu Zaolzia – ocenia postawę społeczeństwa polskiego wobec żądań niemieckich

WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA VIII

Temat lekcji	Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe
1. Napaść na Polskę	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna błyskawiczna (Blitzkrieg), „dziwna wojna”, internowanie – zna daty: agresji Niemiec na Polskę (1 IX 1939), wkroczenia Armii Czerwonej do Polski (17 IX 1939) – identyfikuje postacie: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina, Henryka Sucharskiego, Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego – wskazuje na mapie kierunki uderzeń armii niemieckiej i sowieckiej – wyjaśnia przyczyny klęski Polski we wrześniu 1939 r. – podaje przykłady szczególnie bohaterstwa Polaków; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: prowokacja gliwicka, bitwa graniczna, „polskie Termopile” – zna daty: bitwy o Westerplatte (1–7 IX 1939), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Francję i Wielką Brytanię (3 IX 1939), internowania władz polskich w Rumunii (17/18 IX 1939), kapitulacji pod Kockiem (6 X 1939) – identyfikuje postacie: Władysława Raginisa, Franciszka Kleeberga, Tadeusza Kutrzeby – przedstawia stosunek sił ZSRS, Niemiec i Polski – przedstawia polityczne i militarne założenia planu obrony Polski w 1939 r. – omawia okoliczności wkroczenia wojsk sowieckich na terytorium Polski w kontekście paktu Ribbentrop–Mołotow – wymienia miejsca kluczowych bitew wojny obronnej Polski stoczonych z wojskami niemieckimi i sowieckimi – wymienia i charakteryzuje etapy wojny obronnej Polski – ocenia postawę aliantów zachodnich wobec Polski we wrześniu 1939 r. – ocenia postawę władz polskich we wrześniu 1939 r.
2. Podbój Europy przez Hitlera i Stalina	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: alianci, bitwa o Anglię, linia Maginota, kolaboracja – zna daty: napaści niemieckiej na Danię i Norwegię (IV 1940), ataku III Rzeszy na Francję (V 1940), bitwy o Anglię (VII–X 1940) – identyfikuje postacie: Winstona Churchilla, Charles’a de Gaulle’a – wymienia państwa, które padły ofiarą agresji sowieckiej oraz niemieckiej do 1941 r. – wskazuje na mapie obszary zagarnięte przez ZSRS i III Rzeszę do 1941 r. – przedstawia cele polityki Hitlera i Stalina w Europie w latach 1939–1941 – opisuje skutki bitwy o Anglię oraz omawia jej polityczne i militarne znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna zimowa, państwo marionetkowe, państwo Vichy, Komitet Wolnej Francji, – zna daty: wojny sowiecko-fińskiej (XI 1939 – III 1940), zajęcia republik bałtyckich przez ZSRS (VI 1940), ataku Niemiec na Jugosławię i Grecję (IV 1941) – identyfikuje postacie: Vidkuna Quislinga, Philippe’a Pétaina – przedstawia ekspansję ZSRS w latach 1939–1941 – opisuje kolejne etapy agresji Niemiec w latach 1940–1941
TSW – Dlaczego Niemcy nie zdobyli Anglii?	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: operacja „Lew morski”, Enigma – zna datę: bitwy o Anglię (VII–X 1940) – identyfikuje postacie: Adolfa Hitlera, Winstona Churchilla – wymienia cele niemieckich ataków lotniczych na Wielką Brytanię – wskazuje wynalazki techniczne, które pomogły Brytyjczykom w walce z Niemcami – przedstawia militarny wkład Polaków w obronę Wielkiej Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: największego nalotu niemieckiego na Wielką Brytanię (15 IX 1940), nalotuna Coventry (XI 1940) – identyfikuje postacie: Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego, Henryka Żygalskiego – omawia założenia niemieckiego planu inwazji na Wielką Brytanię – porównuje potencjał militarny wojsk niemieckich i brytyjskich w czasie bitwy o Anglię – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski Niemiec w bitwie o Anglię – ocenia wkład polskich lotników w walki o Wielką Brytanię

<p>3. Wojna III Rzeszy z ZSRS</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: plan „Barbarossa”, Wielka Wojna Ojczyźniana – zna daty: agresji Niemiec na ZSRS (22 VI 1941), bitwy pod Stalingradem (VIII 1942 – II 1943) – wskazuje na mapie przełomowe bitwy wojny Niemiec i ZSRS: pod Moskwą i pod Stalingradem – wyjaśnia przyczyny ataku III Rzeszy na Związek Sowiecki – przedstawia etapy wojny niemiecko-sowieckiej – wyjaśnia, jakie czynniki spowodowały klęskę ofensywy niemieckiej na Moskwę w 1941 r. – omawia przełomowe znaczenie bitwy stalingradzkiej dla przebiegu II wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: blokada Leningradu – zna datę blokady Leningradu (1941–1944), bitwy pod Moskwą (XI–XII 1941), bitwy na Łuku Kurskim (VII 1943) – identyfikuje postać Gięorgija Żukowa Friedricha von Paulusa – przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim w latach 1941–1943 – wyjaśnia przyczyny i okoliczności zdobycia przewagi militarnej przez ZSRS – przedstawia, w jaki sposób Niemcy traktowali jeńców sowieckich – wskazuje powody zbliżenia Wielkiej Brytanii i USA do ZSRS
<p>4. Polityka okupacyjna III Rzeszy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ruch oporu, getto, Holokaust, obóz koncentracyjny, pacyfikacja, Generalny Plan Wschodni, gwiazda Dawida, obóz zagłady – zna datę powstania Generalnego Planu Wschodniego (1942) – identyfikuje postacie: Adolfa Eichmanna, Ireny Sendlerowej – przedstawia założenia polityki rasowej hitlerowców oraz metody jej realizacji, szczególnie wobec Żydów i Romów – wymienia założenia niemieckiego Generalnego Planu Wschód – charakteryzuje politykę okupacyjną Niemiec – wymienia kraje, w których powstały rządy kolaborujące z Niemcami, oraz kraje, gdzie rozwinął się ruch oporu – wyjaśnia, jakimi sposobami ludność terenów okupowanych niosła pomoc Żydom – omawia bilans Holokaustu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „przestrzeń życiowa” (Lebensraum), „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”, Szoah, „Żegota”, szmalcownicy, Babi Jar, Ponary – zna daty: konferencji w Wannsee (I 1942) – identyfikuje postacie: Heinricha Himmlera, Josipa Broza-Tity, Oskara Schindlera – wskazuje na mapie obozy koncentracyjne i obozy zagłady w Europie – porównuje sytuację ludności na terytoriach okupowanych przez Niemców – przedstawia przebieg zagłady europejskich Żydów – omawia postawy ludności ziem okupowanych wobec Holokaustu i niemieckich agresorów – ocenia postawy wobec Holokaustu
<p>5. Wojna poza Europą</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa o Atlantyk, konwój, Enigma, lotniskowiec – zna daty: ataku Japonii na USA (7 XII 1941), bitwa pod El Alamein (X–XI 1942), bitwy o Midway (VI 1942) – identyfikuje postacie: Franklina Delano Roosevelta, Erwina Rommla – wymienia główne strony konfliktu w Afryce i w rejonie Pacyfiku oraz ich najważniejsze cele strategiczne – wyjaśnia, na czym polegało strategiczne znaczenie bitew pod El Alamein i pod Midway i lokalizuje je na mapie – wyjaśnia znaczenie bitwy o Atlantyk dla losów II wojny światowej – ocenia konsekwencje włączenia się USA do wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: U-Boot, pancernik, wilcze stada, – zna daty: walk o Guadalcanal (VIII 1942 – II 1943), kapitulacji wojsk włoskich i niemieckich w Afryce (V 1943) – identyfikuje postacie: Bernarda Montgomery’ego, Dwighta Davida Eisenhowera – wskazuje na mapie obszary opanowane przez Japończyków do końca 1942 r. – przedstawia przebieg walk w Afryce – omawia działania wojenne na morzach i oceanach – charakteryzuje ekspansję japońską w Azji – przedstawia rozwiązania militarne, które obie strony stosowały podczas zmagania na Oceanie Atlantyckim
<p>6. Droga do zwycięstwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Karta atlantycka, Wielka Koalicja, Wielka Trójka, konferencja w Teheranie, operacja „Overlord” – zna daty: konferencji w Teheranie (XI–XII 1943), operacji „Overlord” (VI 1944), konferencji jałtańskiej (II 1945), bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy (8/9 V 1945), zrzućenia bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki (VIII 1945), bezwarunkowej kapitulacji Japonii (2 IX 1945) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Lend-Lease Act</i>, operacja „Market Garden”, operacja „Bagration”, taktyka „żabich skoków”, kamikadze – zna daty: podpisania Karty atlantyckiej (VIII 1941 r.), lądowania wojsk alianckich na Sycylii (VII 1943), ofensywy Armii Czerwonej na froncie wschodnim (VI 1944), zdobycia Berlina (2 V 1945), – identyfikuje postacie: Dwighta Eisenhowera – przedstawia etapy formowania się Wielkiej Koalicji antyhitlerowskiej

	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla – wyjaśnia genezę powstania i cele Wielkiej Koalicji – przedstawia decyzje podjęte podczas obrad Wielkiej Trójki w Teheranie i Jaltie 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej - charakteryzuje działania na frontach w latach 1944–1945 – ocenia decyzję Amerykanów o użyciu bomby atomowej przeciwko Japonii
1. Dwie okupacje	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Generalne Gubernatorstwo, wysiedlenia, deportacja, sowietyzacja, akcja AB – zna daty: akcji AB (V–VI 1940), zbrodni katyńskiej (IV–V 1940) – wskazuje na mapie tereny pod okupacją niemiecką i sowiecką, miejsca masowych egzekucji Polaków pod okupacją niemiecką oraz zsyłek i kaźni ludności polskiej w ZSRS – charakteryzuje główne cele niemieckiej i sowieckiej polityki okupacyjnej – podaje przykłady terroru niemieckiego i sowieckiego (Palmiry, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna) – omawia okoliczności i przebieg zbrodni katyńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: volksdeutsch, volkslista, gadzinówka, łapanka, Akcja Specjalna „Kraków”, granatowa policja, Pawiak – zna daty: podpisania traktatu o granicach i przyjaźni (28 IX 1939) – identyfikuje postać Hansa Franka – przedstawia zmiany terytorialne na ziemiach polskich pod okupacją – przedstawia i porównuje politykę okupanta niemieckiego na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie – charakteryzuje życie codzienne w kraju pod okupacją niemiecką na przykładzie Warszawy – przedstawia cele deportacji Polaków w głąb ZSRS – porównuje i ocenia okupacyjną politykę władz niemieckich i sowieckich wobec społeczeństwa polskiego
2. Władze polskie na wychodźstwie	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, rząd emigracyjny, układ Sikorski–Majski, armia Andersa, sprawa katyńska, katastrofa gibraltarska – zna daty: powstania rządu emigracyjnego (IX 1939), układu Sikorski–Majski (VII 1941) – identyfikuje postać Władysława Sikorskiego, Władysława Andersa – wymienia i wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew II wojny światowej z udziałem Polaków (walki o Narwik, bitwa o Anglię, oblężenie Tobruku) – wymienia polskie formacje wojskowe uczestniczące w najważniejszych bitwach II wojny światowej – przedstawia okoliczności powstania polskiego rządu emigracyjnego – omawia postanowienia układu Sikorski–Majski – wyjaśnia przyczyny zerwania przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z polskim rządem na wychodźstwie 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: walk o Narwik (1940), walk o Tobruk (1941), zerwania stosunków rządu emigracyjnego z ZSRS (IV 1943), katastrofy gibraltarskiej (VII 1943) – identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Stanisława Mikołajczyka – omawia losy polskich żołnierzy internowanych po klęsce wrześniowej – wyjaśnia, jakie znaczenie miała działalność rządu emigracyjnego dla Polaków w kraju i na uchodźstwie - omawia okoliczności powstania układu Sikorski - Majski – opisuje okoliczności wyjścia z ZSRS armii Andersa – omawia polityczne skutki katastrofy gibraltarskiej – przedstawia tworzące się w ZSRS i w kraju pod okupacją ośrodki przyszłych polskich władz komunistycznych
3. Polskie Państwo Podziemne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Polskie Państwo Podziemne, Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), Armia Krajowa (AK), Szare Szeregi, – zna daty: powstania AK (14 II 1942) – identyfikuje postacie: Stefana Roweckiego, ps. Grot, Tadeusza Komorowskiego, ps. Bór, – wskazuje na mapie rejony najintensywniejszej działalności polskiej partyzantki – przedstawia struktury Polskiego Państwa Podziemnego – wymienia sfery działalności Polskiego Państwa Podziemnego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Armia Krajowa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: partyzantka Hubala, Służba Zwycięstwu Polski (SZP), Delegatura Rządu RP na Kraj, Rada Jedności Narodowej (RJN), cichociemni, sabotaż, dywersja, Narodowa Organizacja Wojskowa, Bataliony Chłopskie, Narodowe Siły Zbrojne, Gwardia Ludowa, Armia Ludowa – zna daty: powstania SZP (IX 1939), ZWZ (XI 1939), akcji pod Arsenałem (1943), zamachu na F. Kutschere (II 1944) – identyfikuje postacie: Henryka Dobrzańskiego, Jana Bytnara, ps. Rudy, Jana Karskiego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego – charakteryzuje działalność partyzantki majora Hubala – omawia rolę Rady Jedności Narodowej w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego – wyjaśnia, na czym polegała działalność Delegata Rządu na Kraj – wymienia najważniejsze akcje zbrojne ZWZ-AK – wyjaśnia, w jaki sposób rząd emigracyjny utrzymywał kontakty z krajem pod okupacją

TSW – Zbrojne akcje polskiego ruchu oporu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja pod Arsenalem, zamach na F. Kutschere, sabotaż, dywersja, Kedyw – zna daty: akcji pod Arsenalem (III 1943), zamachu na Franza Kutschere (II 1944) – identyfikuje postacie: Jana Bytnara, ps. Rudy, Tadeusza Zawadzkiego, ps. Zośka, Franza Kutschery – przedstawia przyczyny i skutki akcji pod Arsenalem – przedstawia przyczyny i skutki zamachu na F. Kutschere – przedstawia metody działalności Kedywu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja pod Arsenalem („Meksyk II”), akcja „Główki” – zna daty: decyzji AK o przejściu od biernego oporu do ograniczonej walki z okupantem (1942) – identyfikuje postacie: Emila Fieldorfa, ps. Nil – omawia przebieg akcji pod Arsenalem oraz zamachu na F. Kutschere – wyjaśnia, jakie represje spotkały Polaków za przeprowadzenie akcji pod Arsenalem – ocenia zaangażowanie młodych ludzi w walce z okupantem
4. Społeczeństwo polskie pod okupacją	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Pomocy Żydom „Żegota”, Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, rzeź wołyńska – zna daty: wybuchu powstania w getcie warszawskim (IV 1943), rzezi wołyńskiej (1943) – identyfikuje postacie: Ireny Sendlerowej, Witolda Pileckiego – przedstawia założenia Generalnego Planu Wschód – wymienia postawy Polaków wobec polityki okupanta niemieckiego – omawia wysiedlenia na Zamojszczyźnie i ich skutki – wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu polsko-ukraińskiego (rzeź wołyńska) na Kresach Wschodnich 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia znaczenie terminów: czarny rynek, szmalcownik, Ukraińska Powstańcza Armia (UPA), czystki etniczne – identyfikuje postacie: Zofii Kossak-Szczuckiej, Jana Karskiego, Józefa i Wiktorii Ulmów, Stepana Bandery – opisuje postawy Polaków wobec Holokaustu – opisuje przebieg powstania w getcie warszawskim – przedstawia stosunek państw zachodnich do Holokaustu – ocenia postawy Polaków wobec polityki okupantów – wyjaśnia, w jakim celu okupanci prowadzili walkę z polską kulturą
5. Plan „Burza” i powstanie warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: godzina „W”, plan „Burza”, zrzuć – zna daty: powstania warszawskiego (1 VIII – 2 X 1944) – identyfikuje postacie: Tadeusza Komorowskiego, ps. Bór, Leopolda Okulickiego – przedstawia założenia planu „Burza” – przedstawia przyczyny i opisuje skutki powstania warszawskiego – charakteryzuje etapy przebiegu powstania warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Ostra Brama” – zna daty: operacji „Ostra Brama” (VII 1944), – identyfikuje postacie: Antoniego Chruściela, ps. Monter – opisuje realizację planu „Burza” na Kresach Wschodnich – omawia okoliczności polityczne i militarne, które wpłynęły na podjęcie decyzji o wybuchu powstania w Warszawie – omawia postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego – ocenia decyzję władz polskiego podziemia dotyczącą wybuchu powstania, uwzględniając sytuację międzynarodową i wewnętrzną – ocenia postawę aliantów zachodnich i ZSRS wobec powstania warszawskiego
6. Sprawa polska pod koniec wojny	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Partia Robotnicza (PPR), armia Berlinga, Manifest PKWN, Polska lubelska, Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (TRJN), proces szesnastu – zna daty: powstania PPR (1942), walk o Monte Cassino (V 1944), ogłoszenia Manifestu PKWN (VII 1944), konferencji w Jałcie (II 1945), konferencji poczdamskiej (VII–VIII 1945) – identyfikuje postacie: Stanisława Mikołajczyka, Leopolda Okulickiego – wymienia i wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew II wojny światowej z udziałem Polaków (Lenino, Monte Cassino, Falaise, Arnhem) – wymienia polskie formacje wojskowe uczestniczące w najważniejszych bitwach II wojny światowej – wymienia postanowienia konferencji w Jałcie dotyczące Polski – omawia okoliczności i skutki powstania TRJN 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Niepodległość („NIE”) – zna daty: bitwy pod Lenino (X 1943), bitwy pod Falaise (VIII 1944), bitwy pod Arnhem (IX 1944), rozwiązania AK (I 1945), procesu szesnastu (VI 1945), powstania TRJN (VI 1945) – identyfikuje postacie: Stanisława Maczka, Stanisława Sosabowskiego, Zygmunta Berlinga, Edwarda Osóbki-Morawskiego – przedstawia najważniejsze etapy procesu przejmowania władzy w Polsce przez komunistów – podaje przejawy zależności powojennej Polski od ZSRS – opisuje metody represji zastosowane przez komunistów wobec Polskiego Państwa Podziemnego – ocenia stosunek wielkich mocarstw do sprawy polskiej
1. Początki	– wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Narodów Zjednoczonych,	– wyjaśnia znaczenie terminów: Karta Narodów Zjednoczonych, Rada Bezpieczeństwa ONZ,

zimnej wojny w Europie	<p>układ dwubiegunowy, procesy norymberskie, plan Marshalla, Powszechna deklaracja praw człowieka, strefa okupacyjna, żelazna kurtyna, doktryna Trumana, zimna wojna, blokada Berlina Zachodniego, NATO, mur berliński</p> <p>– zna daty: konferencji założycielskiej ONZ (IV 1945), konferencji poczdamskiej (VII–VIII 1945), uchwalenia Powszechnej deklaracji praw człowieka (1948), blokady Berlina Zachodniego (1948-1949), powstania RFN i NRD (1949), powstania NATO (1949), budowy muru berlińskiego (1961)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Harry’ego Trumana</p> <p>– wskazuje na mapie podział Europy na blok zachodni i wschodni</p> <p>– przedstawia bilans II wojny światowej dotyczący strat ludności i zniszczeń</p> <p>– wymienia postanowienia konferencji w Poczdamie</p> <p>– wyjaśnia, czym była zimna wojna</p> <p>– przedstawia przyczyny powstania dwóch państw niemieckich</p> <p>– wskazuje okoliczności powstania NATO</p> <p>– opisuje okoliczności budowy muru berlińskiego</p>	<p>Zgromadzenie Ogólne ONZ, sekretarz generalny ONZ, powstanie berlińskie</p> <p>– zna daty: podpisania Karty Narodów Zjednoczonych (VI 1945), ogłoszenia planu Marshalla (1947), przemówienia W. Churchilla w Fulton (1946), ogłoszenia doktryny Trumana (1947), powstania berlińskiego (1953)</p> <p>– identyfikuje postacie: George’a Marshalla</p> <p>– przedstawia polityczne skutki II wojny światowej</p> <p>– porównuje politykę państw zachodnich i ZSRS wobec Niemiec pod okupacją</p> <p>– wyjaśnia przyczyny dominacji USA i ZSRS w powojennym świecie</p> <p>– ocenia znaczenie powstania ONZ</p> <p>– wskazuje na mapie podział Niemiec na strefy okupacyjne</p> <p>– wyjaśnia genezę blokady Berlina Zachodniego</p> <p>– podaje przyczyny wybuchu powstania berlińskiego</p> <p>– ocenia politykę państw okupacyjnych wobec Niemiec</p>
TSW – Historia muru berlińskiego	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: mur berliński</p> <p>– zna daty: daty rozpoczęcia budowy muru berlińskiego (VIII 1961), zburzenia muru berlińskiego (XI 1989), zjednoczenia Niemiec (1990)</p> <p>– identyfikuje postać Helmuta Kohla</p> <p>– wymienia przyczyny zbudowania muru berlińskiego</p> <p>– omawia okoliczności upadku muru berlińskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego ludzie uciekali do Berlina Zachodniego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: Checkpoint Charlie</p> <p>– zna daty: śmierci pierwszej ofiary przy próbie przekroczenia muru berlińskiego (VIII 1961), wydarzeń przy Checkpoint Charlie (1961)</p> <p>– identyfikuje postacie: Johna Fitzgeralda Kennedy’ego, Ronalda Reagana</p> <p>– opisuje, jak budowano mur berliński</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w komunistycznej propagandzie odgrywał mur berliński</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób międzynarodowa opinia publiczna zareagowała na budowę muru berlińskiego</p> <p>– ocenia znaczenie, jakie dla podzielonego Berlina miały wizyty prezydentów USA J.F. Kennedy’ego i R. Reagana</p>
2. Za żelazną kurtyną	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: kraje demokracji ludowej, odwilż, tajny referat Chruszczowa, destalinizacja, Układ Warszawski, powstanie węgierskie</p> <p>– zna daty: śmierci J. Stalina (1953 r.), powstania węgierskiego (X 1956)</p> <p>– przedstawia sposób przejmowania władzy przez komunistów w państwach Europy Środkowo-Wschodniej</p> <p>– identyfikuje postać Nikity Chruszczowa</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne państw demokracji ludowej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie śmierci Stalina dla przemian w ZSRS i krajach demokracji ludowej</p> <p>– przedstawia najważniejsze tezy referatu N. Chruszczowa na XX Zjeździe KPZR i konsekwencje wygłoszenia tego przemówienia</p> <p>– omawia okoliczności powstania i znaczenie Układu Warszawskiego</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki powstania węgierskiego w 1956 r.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG)</p> <p>– zna daty: powstania RWPG (1949), powstania Układu Warszawskiego (1955), XX Zjazdu KPZR (1956)</p> <p>– identyfikuje postacie: Imre Nagya</p> <p>– charakteryzuje i porównuje sytuację społeczno-polityczną w ZSRS po zakończeniu II wojny światowej i po śmierci Stalina</p> <p>– charakteryzuje sposób sprawowania władzy i prowadzoną politykę przez N. Chruszczowa</p> <p>– omawia przejawy odwilży w ZSRS</p> <p>– wymienia przejawy odprężenia w relacjach międzynarodowych w latach 1953–1960</p> <p>– przedstawia przebieg powstania węgierskiego z 1956 r.</p>
3. Świat w cieniu zimnej wojny	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Wielki Skok, rewolucja kulturalna, dekolonizacja, Trzeci Świat, metoda tzw. biernego oporu, Rok Afryki</p> <p>– zna daty: wojny w Korei (1950–1953), Roku Afryki (1960)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mao Zedonga, Kim Ir Sena, Mahatmy Gandhiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Czerwona książeczka</i>, neokolonializm</p> <p>– zna daty: powstania Chińskiej Republiki Ludowej (1949)</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Chinach po II wojnie światowej</p> <p>– opisuje komunistyczne reżimy w Chinach i Korei Północnej, szczególnie uwzględniając</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Koreę, Wietnam i Chiny, Indie, Pakistan – omawia sposoby realizacji i skutki tzw. Wielkiego Skoku w Chinach – wyjaśnia, w jaki sposób przebiegała rewolucja kulturalna w Chinach – omawia przyczyny i skutki konfliktów w Azji w czasie zimnej wojny – wskazuje przyczyny rozpadu systemu kolonialnego – przedstawia skutki rozpadu brytyjskiego imperium kolonialnego w Indiach – charakteryzuje problemy państw Trzeciego Świata po uzyskaniu niepodległości 	<p>stosunek władzy do jednostki</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje skutki polityki gospodarczej i kulturalnej Mao Zedonga – przedstawia rywalizację USA i ZSRS podczas wojny w Korei – opisuje proces dekolonizacji Indochin – podaje przyczyny konfliktu indyjsko-pakistańskiego – charakteryzuje konflikty zbrojne w Afryce – przedstawia najważniejsze skutki polityczne i gospodarcze procesu dekolonizacji – ocenia rolę Mahatmy Gandhiego w procesie dekolonizacji Indii
4. Konflikt na Bliskim Wschodzie	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Bliski Wschód, syjonizm, konflikt żydowsko-palestyński, wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, Organizacja Wyzwolenia Palestyny (OWP) – zna daty: powstania Izraela (1948), rewolucji islamskiej w Iranie (1979), I wojny w Zatoce Perskiej (1990) – identyfikuje postacie: Dawida Ben Guriona, Jasira Arafata, Ruhollaha Chomeiniego – wskazuje na mapie rejon Bliskiego Wschodu i Zatoki Perskiej – przedstawia okoliczności, w jakich powstało państwo Izrael – wymienia przyczyny i skutki konfliktów izraelsko-arabskich – omawia charakter konfliktu bliskowschodniego – omawia konflikt w rejonie Zatoki Perskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Autonomia Palestyńska, operacja „Pustynna burza” – zna daty: wojny o niepodległość Izraela (1948–1949), wojny izraelsko-egipskiej (1956), wojny sześciodniowej (1967), wojny Jom Kippur (1973), porozumienia z Oslo (1993) – identyfikuje postacie: Gamala Abdela Nasera, Saddama Husajna – omawia proces powstawania państwa Izrael i jego funkcjonowanie w pierwszych latach niepodległości – przedstawia przyczyny i skutki rewolucji islamskiej w Iranie – charakteryzuje i ocenia zjawisko terroryzmu palestyńskiego – ocenia rolę mocarstw światowych w konflikcie bliskowschodnim
5. Zimna wojna i wyścig zbrojeń	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wyścig zbrojeń, kryzys kubański, odprężenie, praska wiosna – zna daty: wysłania pierwszego człowieka w kosmos (1961), ogłoszenia blokady morskiej Kuby (1962), wojny w Wietnamie (1957–1975), praskiej wiosny (1968) – identyfikuje postacie: Nikity Chruszczowa, Fidela Castro, Johna F. Kennedy’ego, Richarda Nixona, Leonida Breżniewa – wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja między USA i ZSRS w dziedzinach: wojskowości i podboju kosmosu – przedstawia przyczyny i skutki konfliktu kubańskiego – omawia przyczyny i skutki praskiej wiosny – wyjaśnia okoliczności interwencji sił Układu Warszawskiego w Czechosłowacji 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: umieszczenia pierwszego sztucznego satelity w kosmosie (1957), lądowania na Księżycu (1969) – identyfikuje postacie: Dwighta Eisenhowera, Jurija Gagarina, Neila Armstronga, Aleksandra Dubčeka – omawia główne założenia polityki zagranicznej ZSRS i USA w latach 60. i 70. XX w. – przedstawia przyczyny i skutki amerykańskiej interwencji w Wietnamie – omawia wpływy ZSRS na świecie i ocenia ich polityczne konsekwencje
6. Droga ku wspólnej Europie	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: traktaty rzymskie, Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS), Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG), Komisja Europejska, Parlament Europejski, układ z Schengen, traktat z Maastricht, Unia Europejska, euro – zna daty: powstania EWWiS (1952), podpisania traktatów rzymskich (1957), powstania Unii Europejskiej (1993) – identyfikuje postacie: Roberta Schumana, Konrada Adenauera, Alcida De Gasperiego – wskazuje na mapie państwa założycielskie EWG oraz państwa należące do UE – wymienia zjawiska, które wpłynęły na umocnienie się demokracji w Europie Zachodniej po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: plan Schumana, Rada Europejska – zna daty: ogłoszenia planu Schumana (1950), podpisania układu w Schengen (1985), zawarcia traktatu w Maastricht (1992) – wskazuje na mapie etapy rozszerzania EWG – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do demokratycznych przemian w krajach Europy Zachodniej i Południowej – porównuje sytuację gospodarczą państw Europy Zachodniej i Wschodniej – omawia wpływ integracji europejskiej na rozwój gospodarczy i demokratyzację państw Europy Zachodniej – ocenia gospodarcze i polityczne skutki integracji europejskiej

	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przyczyny integracji europejskiej – przedstawia etapy tworzenia Unii Europejskiej 	
7. Przemiany społeczne i kulturowe w drugiej połowie XX w.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja obyczajowa, ruch kontestatorski, hipisi, pacyfizm, feminizm, segregacja rasowa – zna daty: obrad Soboru Watykańskiego II (1962–1965) – identyfikuje postacie: Martina Luthera Kinga, Jana XXIII, Pawła VI – przedstawia przyczyny przemian społecznych i kulturowych w drugiej połowie XX w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji obyczajowej i jej skutki – wymienia hasła ruchów kontestatorskich – przedstawia cele buntów studenckich w krajach zachodnich w latach 60. – wyjaśnia, na czym polegała walka z segregacją rasową w USA – wymienia skutki obrad Soboru Watykańskiego II 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja seksualna, kontrkultura, Greenpeace, Woodstock, terroryzm polityczny – zna daty: buntów studenckich we Francji (1968), – wymienia przykłady zespołów rockowych, które miały wpływ na kształtowanie się kultury młodzieżowej lat 60. i 70. – omawia cechy charakterystyczne ruchów kontestatorskich i pacyfistycznych – prezentuje poglądy ruchów feministycznych w XX w. – omawia przyczyny, przejawy i skutki buntów studenckich – opisuje walkę o równouprawnienie – omawia genezę, przejawy i skutki terroryzmu politycznego – ocenia skutki społeczne, kulturalne i polityczne przemian obyczajowych lat 60. XX w. – ocenia znaczenie reform Soboru Watykańskiego II
1. Początki władzy komunistów w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Ziemie Odzyskane, repatrianci, akcja „Wisła”, Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), referendum ludowe, „cuda nad urną”, demokracja ludowa, żołnierze niezłomni (wyklęci), podziemie niepodległościowe, Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” (WiN), reforma rolna, nacjonalizacja przemysłu, bitwa o handel, plan trzyletni – zna daty: powołania WiN (1945), referendum ludowego (1946), pierwszych powojennych wyborów parlamentarnych (1947), – identyfikuje postacie: Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki – wskazuje na mapie granice Polski po II wojnie światowej, kierunki powojennych przesiedleń ludności na ziemiach polskich – przedstawia przyczyny i skutki migracji ludności na ziemiach polskich po II wojnie światowej – przedstawia etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów – opisuje metody, dzięki którym komuniści zdobyli władzę w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Urząd Bezpieczeństwa (UB), Milicja Obywatelska (MO), cenzura prewencyjna – charakteryzuje międzynarodowe uwarunkowania ukształtowania polskiej granicy państwowej po II wojnie światowej – przedstawia okoliczności i skutki przeprowadzenia referendum ludowego – przedstawia różne postawy społeczeństwa polskiego wobec nowej władzy oraz ich uwarunkowania polityczne, społeczne i ekonomiczne – podaje przejawy zależności powojennej Polski od ZSRS – ocenia postawy Polaków wobec nowego reżimu – omawia przebieg odbudowy Warszawy – określa społeczne i polityczne konsekwencje wprowadzenia dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu – ocenia skutki społeczne reform gospodarczych i gospodarki planowej
TSW – Jak Polacy zajmowali Ziemie Odzyskane?	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Ziemie Odzyskane, szabrownictwo – zna daty: początku napływu osadników na Ziemie Odzyskane (1945), akcji „Wisła” (1947) – omawia proces przejmowania kontroli nad Ziemiami Odzyskanymi przez Polaków – omawia przyczyny napływu osadników na Ziemie Odzyskane – wymienia, skąd pochodzili osadnicy, którzy znaleźli się na Ziemach Odzyskanych – przedstawia postawy Polaków, którzy znaleźli się na Ziemach Odzyskanych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: Ministerstwo Ziem Odzyskanych – zna datę utworzenia dywizji rolniczo-gospodarczej do przejmowania Ziem Odzyskanych (1945) – identyfikuje postacie: Władysława Gomułki, Augusta Hlonda – wyjaśnia, w jaki sposób propaganda komunistyczna propagowała ideę Ziem Odzyskanych – wyjaśnia, jak władze polskie traktowały Niemców zamieszkujących Ziemie Odzyskane – przedstawia rolę Kościoła katolickiego w integracji Ziem Odzyskanych z Polską – wymienia przykłady filmowych adaptacji losów Ziem Odzyskanych i ich mieszkańców – ocenia politykę władz komunistycznych wobec Ziem Odzyskanych
2. Stalinizm w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR), system monopartyjny, Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL), system centralnego sterowania, plan sześcioletni, kolektywizacja, stalinizm, socrealizm, Radio Wolna Europa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „wyścig pracy”, Państwowe Gospodarstwa Rolne, kułak – zna daty: planu sześcioletniego (1950–1955), wykonania wyroków na członków IV Zarządu Głównego WiN (1951) – identyfikuje postacie: Danuty Siedzikówny, ps. Inka, Jana Rodowicza, ps. Anoda, Jana

	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania PZPR (1948), przyjęcia Konstytucji PRL (1952) – identyfikuje postacie: Władysława Gomułki, Bolesława Bieruta, Stefana Wyszyńskiego, Witolda Pileckiego, Emila Fieldorfa, ps. Nil – podaje główne cechy ustroju politycznego Polski w okresie stalinowskim – przytacza przykłady terroru w czasach stalinowskich – podaje założenia planu sześcioletniego – wskazuje cechy charakterystyczne socrealizmu w kulturze polskiej – wyjaśnia, jakie cele przyświecały organizacjom podziemia niepodległościowego – przedstawia metody działania organizacji podziemia niepodległościowego – wymienia przykłady represji stosowanych wobec antykomunistycznego ruchu oporu 	<p>Nowaka-Jeziorańskiego, Zygmunta Szendzielarza, ps. Łupaszka</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności powstania PZPR – przedstawia konsekwencje społeczne i ekonomiczne planu sześcioletniego – omawia cele propagandy komunistycznej w czasach stalinizmu – przedstawia założenia konstytucji PRL z 1952 r. – opisuje system represji władz komunistycznych wobec Kościoła – ocenia kult jednostki w Polsce w okresie stalinizmu – omawia sposób funkcjonowania komunistycznego aparatu terroru – ocenia postawy działaczy podziemia niepodległościowego i żołnierzy niezłomnych
3. Czasy Gomułki	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „polska droga do socjalizmu”, Służba Bezpieczeństwa (SB), odwilż październikowa, mała stabilizacja, obchody Tysiąclecia Chrztu Polski, Marzec '68, Grudzień '70 – zna daty: śmierci J. Stalina (1953), wydarzeń poznańskich (VI 1956), polskiego Października (X 1956), obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski (1966), wydarzeń marcowych (III 1968), wydarzeń grudniowych na Wybrzeżu (XII 1970) – identyfikuje postacie: Władysława Gomułki, Józefa Cyrankiewicza, Stefana Wyszyńskiego – wyjaśnia przyczyny i skutki oraz opisuje przebieg wydarzeń poznańskiego Czerwca i polskiego Października w 1956 r. – prezentuje okoliczności dojścia Władysława Gomułki do władzy – omawia przejawy odwilży październikowej w Polsce – charakteryzuje okres rządów W. Gomułki, w tym politykę zagraniczną PRL – przedstawia przebieg obchodów milenijnych – wyjaśnia przyczyny i skutki oraz opisuje wydarzenia z Marca 1968 r. i Grudnia 1970 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>List 34</i>, Zmotoryzowane Odwoływanie Milicji Obywatelskiej (ZOMO) – zna daty: listu Episkopatu polskiego do Episkopatu niemieckiego (1965) – identyfikuje postacie: Romana Strzałkowskiego, Jacka Kuronia, Karola Modzelewskiego, Adama Michnika – omawia proces odwilży – ocenia postawy Józefa Cyrankiewicza i Władysława Gomułki wobec wydarzeń poznańskich – omawia stosunek władz PRL do inteligencji – charakteryzuje przyczyny i narastanie konfliktu władz z Kościołem katolickim – wyjaśnia przyczyny i skutki kampanii antysemitkiej w Polsce w 1968 r. – ocenia zachowanie władz PRL w obliczu wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r. – ocenia rolę Kościoła katolickiego i środowisk studenckich w kształtowaniu opozycji wobec władz PRL
4. Polska w latach 70. XX wieku	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „druga Polska”, „propaganda sukcesu” – identyfikuje postać Edwarda Gierka – wymienia cechy charakterystyczne rządów E. Gierka – omawia wpływ zagranicznych kredytów na rozwój przemysłu ciężkiego i górnictwa – przedstawia zmiany w życiu codziennym Polaków za czasów rządów E. Gierka – wyjaśnia, na czym polegała propaganda sukcesu w czasie rządów E. Gierka 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ukryte bezrobocie, kino moralnego niepokoju – zna datę nowelizacji Konstytucji PRL (1976) – identyfikuje postacie: Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego – wyjaśnia, dlaczego polityka gospodarcza E. Gierka zakończyła się niepowodzeniem – przedstawia okoliczności i skutki nowelizacji konstytucji w 1976 r. – przedstawia wpływ kina moralnego niepokoju na kształtowanie postaw Polaków – ocenia okres rządów Edwarda Gierka
1. Początki opozycji demokratycznej w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Czerwiec '76, Komitet Obrony Robotników (KOR), – zna daty: wydarzeń czerwcowych (1976), powstania KOR (1976), wyboru Karola Wojtyły na papieża (1978), I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski (1979) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1973–1975), drugi obieg, Wolne Związki Zawodowe (WZZ) – identyfikuje postacie: Jan Józefa Lipskiego, Antoniego Macierewicza, Zbigniewa i Zofii Romaszewskich, Leszka Moczulskiego – charakteryzuje rozwój organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w.

	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Edwarda Gierka, Jana Pawła II, Jacka Kuronia, Adama Michnika – opisuje genezę, przebieg i skutki wydarzeń czerwcowych w 1976 r. – przedstawia okoliczności narodzin opozycji demokratycznej w Polsce – określa cele i opisuje działalność KOR-u – wyjaśnia wpływ wyboru Karola Wojtyły na papieża na sytuację w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego władze komunistyczne w mniejszym stopniu niż dotąd represjonowały ugrupowania opozycyjne
2. Powstanie „Solidarność i”	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: strajk okupacyjny, strajk solidarnościowy, 21 postulatów, wydarzenia sierpniowe, porozumienia sierpniowe, NSZZ „Solidarność” – zna datę strajków sierpniowych (VIII 1980), porozumień sierpniowych (31 VIII 1980) – identyfikuje postacie: Lecha Wałęsy, Anny Walentynowicz, Stanisława Kani, Wojciecha Jaruzelskiego – przedstawia przyczyny i skutki strajków sierpniowych w 1980 r. – omawia przebieg wydarzeń sierpniowych – wyjaśnia, w jaki sposób władze komunistyczne w Polsce przygotowywały się do konfrontacji siłowej z opozycją 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), karnawał „Solidarność” – zna daty: powstania NSZZ „Solidarność” (IX 1980), zamachu na Jana Pawła II (V 1981) – identyfikuje postacie: Bogdana Borusewicza, Jimmy’ego Cartera, Ryszarda Kuklińskiego – omawia działalność NSZZ „Solidarność” w okresie tzw. karnawału „Solidarność” – przedstawia reakcję ZSRS na wydarzenia w Polsce w 1980 r.
3. Stan wojenny i schyłek PRL	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: stan wojenny, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON), internowanie – zna daty: wprowadzenia stanu wojennego (13 XII 1981), – identyfikuje postacie: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy, Jerzego Popiełuszki – przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – charakteryzuje przebieg stanu wojennego w Polsce – przedstawia reakcję społeczeństwa na stan wojenny – wskazuje wydarzenia, które doprowadziły do upadku komunizmu w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowa Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność”, – zna daty: pacyfikacji kopalni „Wujek” (XII 1981), zamordowania ks. J. Popiełuszki (1984) – identyfikuje postacie: Zbigniewa Bujaka, Władysława Frasyniuka, Bogdana Lisa, Kornela Morawieckiego – przedstawia reakcję świata na sytuację w Polsce w okresie stanu wojennego – omawia okoliczności zniesienia stanu wojennego w Polsce – charakteryzuje opozycję antykomunistyczną w Polsce w latach 80. XX w. – charakteryzuje sytuację PRL po zniesieniu stanu wojennego – ocenia postawy społeczeństwa wobec stanu wojennego
TSW – Jak Pomarańczowa Alternatywa walczyła z komunizmem?	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: Pomarańczowa Alternatywa – zna daty: szczytu aktywności ulicznej Pomarańczowej Alternatywy (1988), końca działalności Pomarańczowej Alternatywy (1990) – identyfikuje postać Waldemara Fydrycha – wyjaśnia, jakie idee przyświecały Pomarańczowej Alternatywie – wymienia przykłady akcji Pomarańczowej Alternatywy 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Krzysztofa Skiby – zna daty: pierwszych akcji ulicznych Pomarańczowej Alternatywy (1981) – przedstawia okoliczności powstania Pomarańczowej Alternatywy – przedstawia stosunek Polaków do akcji podejmowanych przez działaczy Pomarańczowej Alternatywy – wyjaśnia, jak władze reagowały na akcje Pomarańczowej Alternatywy – omawia działalność Pomarańczowej Alternatywy po Okrągłym Stole – ocenia wpływ Pomarańczowej Alternatywy na kształtowanie postaw antykomunistycznych i obalenie komunizmu
4. Rozpad bloku wschodniego	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pierestrojka</i>, <i>glasnost</i>, Jesień Ludów, aksamitna rewolucja – zna daty: obalenia komunizmu w europejskich państwach bloku wschodniego (1989–1990), zjednoczenia Niemiec (1990), rozpadu ZSRS (1991) – identyfikuje postacie: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa, Václava Havla – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. XX w. – wymienia próby reform w ZSRS i określa ich skutki polityczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), pucz Janajewa – zna daty: interwencji zbrojnej ZSRS w Afganistanie (1979–1989), przejścia władzy przez M. Gorbaczowa (1985), puczu Janajewa (1991), rozwiązania RWPG i Układu Warszawskiego (1991), rozwiązania ZSRS (XII 1991) – identyfikuje postacie: Borysa Jelcyna, Giennadija Janajewa – charakteryzuje politykę R. Reagana i jej wpływ na zmianę sytuacji międzynarodowej – charakteryzuje wydarzenia Jesieni Ludów w państwach bloku wschodniego – omawia proces rozpadu ZSRS, uwzględniając powstanie niepodległych państw w Europie

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rolę Michaiła Gorbaczowa w upadku komunizmu w państwach bloku wschodniego – wyjaśnia okoliczności rozpadu ZSRS 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny rozwiązania RWPG i Układu Warszawskiego – ocenia rolę M. Gorbaczowa i R. Reagana w zmianie układu sił w polityce międzynarodowej
5. Początek III Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obrady Okrągłego Stołu, wybory czerwcowe, Obywatelski Klub Parlamentarny (OKP), sejm kontraktowy, hiperinflacja – zna daty: obrad Okrągłego Stołu (1989), wyborów czerwcowych (4 VI 1989), powołania rządu T. Mazowieckiego (1989) – identyfikuje postacie: Lecha Wałęsy, Wojciecha Jaruzelskiego, Tadeusza Mazowieckiego – podaje postanowienia i skutki obrad Okrągłego Stołu – prezentuje następstwa wyborów czerwcowych – wskazuje wydarzenia, które doprowadziły do upadku komunizmu w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „gruba linia”/„gruba kreska” – zna daty: wyboru W. Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989) – identyfikuje postacie: Czesława Kiszcza, Leszka Balcerowicza – omawia okoliczności zwołania Okrągłego Stołu – przedstawia reformy rządu T. Mazowieckiego – ocenia znaczenie obrad Okrągłego Stołu dla przemian politycznych w Polsce
1. Europa po rozpadzie ZSRS	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: Wspólnota Niepodległych Państw (WNP) – zna datę: powstania Wspólnoty Niepodległych Państw (1991), wejścia Polski, Czech i Węgier do NATO (1999), rozpadu Jugosławii (1991–1992) – identyfikuje postacie: Billa Clintona, Borysa Jelcyna, Władimira Putina – wyjaśnia okoliczności wstąpienia Polski, Czech i Węgier do NATO – charakteryzuje rządy W. Putina w Rosji – wymienia problemy, z jakimi spotkały się podczas transformacji ustrojowej kraje postsowieckie – prezentuje skutki rozpadu Jugosławii 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojny w Jugosławii (1991–1995), I wojny czeczeńskiej (1994–1996), ludobójstwa w Srebrenicy (1995), porozumienia w Dayton (XI 1995), II wojny czeczeńskiej (1999–2009), rewolucji róż (2004), wojny o Osetię Południową (2008), Euromajdanu (2013/2014) – identyfikuje postacie: Aleksandra Łukaszenki, Wiktora Janukowycza, Wiktora Juszczenki, Micheila Saakaszwilego, Dżochara Dudajewa, Ramzana Kadyrowa – omawia sytuację polityczną Ukrainy i Gruzji – przedstawia przyczyny i skutki wojen w byłej Jugosławii i Czeczenii – charakteryzuje sytuację polityczną na Kaukazie – ocenia rolę W. Putina w przywróceniu Rosji roli mocarstwa
TSW – Terroryzm w walce o niepodległość	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: terroryzm – zna datę zamachu na szkołę w Biesłanie (2004) – wyjaśnia przyczyny narodzin terroryzmu czeczeńskiego – wymienia przykłady zamachów terrorystycznych organizowanych przez bojowników czeczeńskich – omawia skutki społeczne i polityczne zamachów bojowników czeczeńskich 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: pierwszego ataku terrorystycznego w Rosji przeprowadzonego przez bojowników czeczeńskich (1995), zamachu w teatrze na Dubrowce (2002) – identyfikuje postać Szamila Basajewa – omawia przebieg i skutki zamachu na szpital w Budionnowsku – opisuje przebieg zamachu na teatr na Dubrowce – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki zamachu na szkołę w Biesłanie – opisuje działania władz rosyjskich skierowane przeciwko terrorystom czeczeńskim – ocenia postawy bojowników czeczeńskich i postawę władz rosyjskich wobec problemu czeczeńskiego
2. Konflikty na świecie po 1989 roku	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: polityka neokolonializmu, apartheid, Autonomia Palestyńska, Al-Kaida – zna daty: ataku na World Trade Center (11 IX 2001), inwazji USA na Irak (2003) – identyfikuje postacie: George’a W. Busha, Osamy bin Ladena, Saddama Husajna – wyjaśnia, na czym polega polityka neokolonializmu i jakie niesie za sobą skutki – przedstawia przyczyny dominacji USA we współczesnym świecie – omawia zjawisko terroryzmu islamskiego – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny z terroryzmem po 2001 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: masakra na placu Tian’anmen, talibowie, tzw. Państwo Islamskie – zna daty: porozumienia izraelsko-palestyńskiego w Oslo (1993), ludobójstwa w Rwandzie (1994), masakry na placu Tian’anmen (VI 1989), wybuchu wojny w Syrii (2011), aneksji Krymu (2014) – identyfikuje postacie: Nelsona Mandeli, Jasira Arafata, Icchaka Rabina, Szimona Peresa, Baszara al-Asada – przedstawia rozwój gospodarczy Chin i Japonii w drugiej połowie XX w. – wyjaśnia, jakie są przyczyny współczesnych konfliktów w Afryce – ocenia problem terroryzmu – przedstawia przyczyny i charakter wojny w Iraku – ocenia wpływ USA na sytuację polityczną współczesnego świata
3. Polska w	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: plan Balcerowicza, gospodarka 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: popiwek, „wojna na górze”

<p>latach 90. XX w.</p>	<p>wolnorynkowa, prywatyzacja, bezrobocie, pluralizm polityczny</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wdrożenia planu Balcerowicza (1990), wyboru L. Wałęsy na prezydenta (XII 1990), pierwszych w pełni demokratycznych wyborów do parlamentu (1991), wyboru A. Kwaśniewskiego na prezydenta (1995), uchwalenia Konstytucji RP (1997), wyboru L. Kaczyńskiego na prezydenta (2005) – identyfikuje postacie: Tadeusza Mazowieckiego, Lecha Wałęsy, Leszka Balcerowicza, Jacka Kuronia, Aleksandra Kwaśniewskiego, Lecha Kaczyńskiego – omawia założenia, realizację i skutki gospodarcze planu Balcerowicza – wymienia reformy przeprowadzone pod koniec lat 90. XX w. – wymienia najistotniejsze przemiany ustrojowe i ekonomiczne III Rzeczypospolitej – omawia podstawy ustrojowe III Rzeczypospolitej w świetle konstytucji z 1997 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna daty: rozwiązania PZPR (I 1990), początku „wojny na górze” (1990), uchwalenia małej konstytucji (X 1992), reformy administracyjnej (1997) – identyfikuje postacie: Jana Krzysztofa Bieleckiego, Jarosława Kaczyńskiego, Ryszarda Kaczorowskiego, – omawia koszty społeczne reform gospodarczych – charakteryzuje scenę polityczną pierwszych lat demokratycznej Polski – przedstawia proces budowania podstaw prawnych III Rzeczypospolitej – wyjaśnia przyczyny rozpadu obozu solidarnościowego – ocenia przemiany polityczne i gospodarcze w Polsce po 1989 r.
<p>4. Polska w NATO i EU</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: NATO, referendum akcesyjne, Unia Europejska – zna daty: przyjęcia Polski do NATO (1999), wejścia Polski do UE (1 V 2004) – przedstawia przyczyny i skutki przystąpienia Polski do NATO i UE – wymienia i omawia etapy integracji Polski z UE – przedstawia postawy Polaków wobec problemu integracji Polski z UE – omawia konsekwencje członkostwa Polski w NATO – wymienia korzyści, jakie przyniosła Polsce integracja z UE oraz wejście do NATO 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Trójkąt Weimarski – zna daty: podpisania: wyjścia ostatnich wojsk rosyjskich z Polski (1993), polskich w wojnie w Afganistanie (2002) i Iraku (2003) – identyfikuje postacie: Włodzimierza Cimoszewicza, Bronisława Geremka – określa główne kierunki polskiej polityki zagranicznej – wymienia i omawia etapy polskiej akcesji do NATO – opisuje udział Polski w wojnie z terroryzmem – ocenia rezultaty polskiego członkostwa w NATO i UE
<p>5. Wyzwania współczesnego świata</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: internet, telefonia komórkowa, globalizacja, amerykanizacja, kultura masowa – wyjaśnia, jakie szanse i zagrożenia niesie za sobą globalizacja – omawia zalety i wady wprowadzenia nowych środków komunikacji – opisuje przejawy globalizacji we współczesnym świecie – wskazuje cechy współczesnej kultury masowej – opisuje zjawisko amerykanizacji – przedstawia konsekwencje wzrostu poziomu urbanizacji współczesnego świata – wymienia problemy demograficzne współczesnego świata – wskazuje rejony świata, w których występują największe nierówności społeczne – wymienia najważniejsze zagrożenia społeczne współczesnego świata – prezentuje zagrożenia ekologiczne współczesnego świata 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: antyglobaliści, bogata Północ, biedne Południe, „globalna wioska”, Dolina Krzemowa, efekt cieplarniany, arabska wiosna, tzw. Państwo Islamskie, protokół z Kioto – wymienia poglądy przeciwników globalizacji – przedstawia skutki rozwoju turystyki – omawia przyczyny, kierunki i skutki ruchów migracyjnych we współczesnym świecie – omawia szanse i niebezpieczeństwa dla człowieka, wynikające ze współczesnych zmian cywilizacyjnych – ocenia skutki zjawiska amerykanizacji kultury na świecie – wyjaśnia znaczenie terminów: – określa przyczyny i skutki narastania nierówności społecznych we współczesnym świecie – wyjaśnia, jakie zagrożenia niesie za sobą przestępczość zorganizowana – przedstawia działania współczesnego świata na rzecz poprawy stanu ekologicznego naszej planety – przedstawia przyczyny i skutki przemian w świecie arabskim w latach 2010–2013 – wyjaśnia, na czym polegają kontrasty społeczne we współczesnym świecie – przedstawia działania podejmowane w celu niwelowania problemów demograficznych, społecznych i ekologicznych we współczesnym świecie